

SIAMO DI NUOVO INSIEME

NR. 8 ■ SERIE NOUĂ ■ IULIE / AUGUST 2008

FONDATA ÎN 2007 ■ ISSN 1843-2085 ■ REVISTĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA **RO.AS.IT.** CU SPRIJINUL FINANCIAR AL GUVERNULUI ROMÂNIEI, PRIN DEPARTAMENTUL PENTRU RELAȚII INTERNETNICE

De vorbă cu

Oana Marinescu

director general pentru Comunicare și Diplomatie Publică,
Ministerul Afacerilor Externe

Reporter: De mai bine de un an de zile, știrile despre România din presa italiană sunt preponderent negative și se referă în mod special la infrafracțiuni. În același timp, în peninsula există o comunitate de români de aproximativ 900.000 de oameni, perfect integrați în societate. Ce putem face pentru acești români?

Oana Marinescu: Mă bucur că puneți întrebarea la persoana I plural, pentru că ceea ce putem face împreună este mult mai mult decât ceea ce poate face separat o instituție a statului (fie ea și Ministerul de Externe), sau o asociație neguvernamentală, un ziarist care vrea să scrie și altceva decât știri negative, sau un simplu cetățean. Revenind la întrebarea dvs, dacă vă așteptați cumva ca cineva să organizeze o acțiune de anvergură, care să șteargă ca un burete tot ce s-a spus despre români în ultima vreme, acest lucru nu este posibil. Însă putem începe cu lucruri mici, pe care le poate face fiecare dintre noi, în viața de zi cu zi, și cu proiecte de un nivel mai mare, în care să colaboreze instituții ale statului și sectorul neguvernamental. Și am să vă dau câteva exemple: la nivel individual, modul în care se comportă fiecare român în Italia contează în percepția publică asupra comunității românești. Dacă italienii au o experiență personală pozitivă cu românii din viața lor, atunci imaginea pe care și-o formează despre ei va contrabalansa imaginea negativă pe care și-o pot forma citind știri negative. La nivelul asociativ, știu că există foarte multe asociații de români în Italia, răspândite pe teritoriul întregii țări. Fiecare dintre acestea, dacă derulează un proiect cu impact, va avea rezultate bune pentru toți românii. La nivel guvernamental, vă pot da un exemplu concret de campanie derulată cu fonduri publice și private. Este vorba de o campanie inițiată de Ministerul de Externe, care se va derula în Italia între **28 septembrie și 9 octombrie**, și care va fi finanțată atât din fonduri guvernamentale, cât și din fonduri de la companii. Chiar și Asociația Italianilor din România ne va sprijini.

Rep.: Cui se adresează această campanie?

O.M.: Campanie este gândită pe două niveluri. În primul rând, încercăm să atingem publicul general italian, prin organizarea de evenimente în spații publice, în piețe principale din Torino (Piața Castello), Milano (Piața Domului) și de la Roma. Vom umple aceste piețe cu spectacole care să reprezinte valorile și specificul românilor.

Rep.: Înțeleg că titlul campaniei este **Piazza di Romania...**

O.M.: Da, pentru că mizăm pe aceste evenimente în spațiu deschis care să ducă mesajul nostru direct și nemediat către cetățenii cărora ne adresăm. Vrem să le arătăm italienilor ce muzică ne place, ce dansuri dansăm, ce teatru privim și vrem să îi convingem să trăiască împreună cu artiștii noștri acele emoții pozitive pe care le creează astfel de reprezentații. Mesajul nostru cheie va fi că ne leagă mai multe lucruri, decât cele care par să ne separe. Adică vrem să le arătăm că avem valori și gusturi similare.

Rep.: Ce evenimente vor fi organizate?

O.M.: La **Torino** și la **Milano** vom ocupa câte o piață centrală de dimineață până seara. La Milano, va fi chiar mai mult de o zi. Vor fi demonstrații de meșteșuguri populare, teatru pentru copii (*Păcală* în limba italiană), teatru de stradă, o fanfară, muzică pop (vom avea concerte cu *Sistem* și cu *Alexandru Bălănescu Quartet*). La **Roma**, conceptul va fi diferit. Aș vrea să păstrez deocamdată elementul surpriză pentru acest eveniment, spunându-vă doar că va fi pe **4 octombrie**. Însă ceea ce vreau să subliniez este mesajul cu care merg aceste evenimente: sunt mai multe lucruri care ne leagă decât cele care ne despart.

Rep.: Spuneți mai devreme că proiectul a fost gândit pe două niveluri. Înțeleg că un nivel este cel de piață publică. Care ar fi al doilea?

O.M.: Avem în egală măsură o serie de evenimente prin care încercăm să atingem un public specializat care, la rândul său, poate fi un bun promotor al României. Vom organiza sau vom patrona diverse evenimente în spațiu închis, cum ar fi dezbateri la care să participe formatori de opinie din cele două țări, reprezentanți ai mediului de afaceri, elite culturale și academice. Vom patrona o serată aniversară dedicată celebrului coregraf român din Italia, Gheorghe Iancu, care se va desfășura la Milano.

Rep.: Ce rol vor avea aceste evenimente în perspectiva summitului guvernamental din Italia, din 9 octombrie?

O.M.: Desigur că întreaga campanie va sprijini acel summit din punctul de vedere al comunicării publice. Sperăm să ajutăm opinia publică italiană să înțeleagă de ce este important acel summit guvernamental atât pentru Italia, cât și pentru România.

INTERVIU

Revistă editată
de Asociația Italianilor
din România **RO.AS.IT.**
cu sprijinul financiar al
Guvernului României,
prin Departamentul
pentru relații interetnice

Președinte fondator
Mircea Grosaru

Seniori editori
Cristian Topescu
Nicolae Luca

Colectiv redacțional

Director
Gabriela Tarabega

Redactori
Emanuele Leoni
Elena Bădescu
Dan Comarnescu

Design & pre-press
Square Media SRL

**Asociația
Italianilor
din România
RO.AS.IT.**

asociație cu statut
de utilitate publică

Str. Lipskani nr. 19, etaj 1
030031 București
Tel./Fax: 021 313 3064
ufficio@roasit.ro

www.roasit.ro

05 Cesare Pavese, poetul
de Michele Vicolo

06 Pavese al Salone del Libro di Torino
di Mara Chirițescu

10 Anul internațional Puccini.
Giacomo Puccini și arta mânăuirii sentimentelor
de Cristina Bohaciu Sârbu

EVENTI / EVENIMENTE

CULTURA / CULTURĂ

09 Ștefan Petică, un poeta inamorato d'Italia
di Emanuele Leoni

12 Dialogo interculturale tra Italia e Romania
di Daniele Giordano

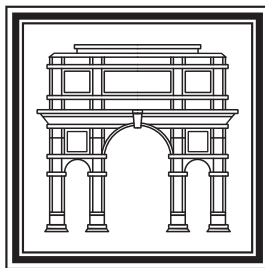
14 Don Giovanni de Mozart în viziunea românilor
de Adalciza Cocu

19 Seară italiană la Fălticeni
de Ioana Grosaru

15 Festivalul Internațional de film de Arheologie

16 Tropaeum Traiani
de Dr. Prof. Arh. Sorin Vasilescu

18 Roma – 2000 de ani de latinitate

FUNDAȚIA GIULIO MAGNI

20 Investiții italiene în Banat (II)
di Vali Corduneanu

**22 Voluntari italieni
în Parohia Catolică Mater Dolorosa**
de Gabriela Tarabega

23 Suoni di primavera la Tulcea
de Andreea Dell'Agnolo

24 Condiția imigrantului italian (VII)
de Nicolae Luca

26 Fișier
de Nicolae Luca

SOCIETA' / SOCIAL

PASSEGIATE ITALIANE

**27 Legea privind votul
uninominal și
consecințele sale (III)**
de Mircea Grosaru

**GIURIDICA /
JURIDIC**

28 Michelangelo la Roma (I)
de Gabriela Tarabega

31 Știri / Notizie

EDITORIAL

Limba în care vorbesc indivizii și prin intermediul căreia își transmit cunoștințele, își apără valorile și creează noi valori este una din mărcile identitare de bază ale oricărei etnii. Limbile utilizate pe glob fac parte din patrimoniul non-material intangibil al umanității, fapt pentru care toate organismele și organizațiile internaționale derulează programe și proiecte de conservare și salvagardare a lor, indiferent dacă sunt vorbite de zece sau de milioane de locuitori ai planetei.

În sensul acestor principii, Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT. – a inițiat și a făcut numeroase demersuri, așa cum s-a comunicat cu diverse ocazii, pentru revitalizarea limbii italiene în rândul familiilor de etnici italieni. Printre acestea un loc important îl are preocuparea pentru reînființarea învățământului cu predare în limba italiană ca limbă maternă. Iată că, la mai bine de 60 de ani de la desființarea de către regimul comunist a tuturor școlilor din țară care aveau italiana ca limbă de predare, s-a obținut, începând cu anul școlar 2007/2008, reînființarea unor clase cu predare în limba italiană ca limbă maternă. Este drept că începuturile, ca orice începuturi, au fost timide, asemenea clase funcționând în prezent numai la Liceul „Dante Alighieri” din Capitală, dar acest exemplu a dat roade. Aflăm cu deosebită plăcere că reprezentanții comunității italienilor din județul Dolj au făcut demersuri pentru reluarea și la Craiova a învățământului în limba italiană. La cererea câtorva părinți din localitate, s-a obținut acordul școlii, precum și susținerea

Inspectoratului școlar al municipiului. Inițiativa este sprijinită de RO.AS.IT. și urmează a se solicita aprobarea Ministerului Învățământului, Cercetării și Tineretului pentru ca din toamna anului școlar 2008/2009 să funcționeze la Craiova clasele solicitate de etnicii italieni.

Folosim acest prilej pentru a reaminti tuturor comunităților de italieni din țară că potrivit art. 32 din Constituția României „dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța în limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate”. Modalitățile de exercitare a acestor drepturi sunt stabilite prin Legea învățământului nr. 84/1995, actualizată în 2003, cu completările și modificările ulterioare, precum și prin normele de aplicare a acesteia. În funcție de necesitățile locale se pot organiza, la cerere, grupe, clase, secții sau școli cu predarea în limbile minorităților naționale. Se poate aproba formarea unei clase dacă ea are minim trei elevi. Pașii, care trebuie urmați pentru obținerea aprobării de înființare, sunt următorii: cerere din partea părinților, avizul școlii-gază, avizul Inspectoratului școlar municipal/județean, aprobarea Ministerului Educației, Cercetării Tineretului.

Și nu uitați, RO.AS.IT. vă stă la dispoziție pentru consultanță și sprijin, la cererea oricărei comunități de italieni din teritoriu. Vă dorim mult succes! ■

Deputat Mircea Grosaru

Cesare Pavese, poetul

Pavese a fost și un poet remarcabil. Poezia lui este născută din trăiri intense. Sufletul poetului este prezent în fiecare vamă peste care nu se poate trece fără voia omului avizat în poezie, dar și a celor care sunt pe cale să o descopere. Durerea ca punct de sprijin, iubirea gravitând în jurul fiecărei clipe fac parte din greutatea unui pământ fertil în care, grație inspirației poetului, acestea își înfig săgețile lor, precum și în ceruri demult uitate de oameni.

Cesare Pavese a scris poeme de factură modernă, care se recomandă a fi ale unui spirit vulcanic, dar totuși însingurat, asprit de trecerea timpului și a durerilor sale sufletești, marcat încă din copilărie de ele; poetul a scris cu disperare în suflet. Pavese nu a făcut parte din categoria acelor care simulează talentul; cunoscător al limbii engleze, cititor asiduu al mării literaturi universale, el a reușit să fie, alături de Eugenio Montale și Sabato, vocea care a adus în peisajul liricii italiene suferința ca motiv al trăirilor. Cred că nu greșim atunci când îl apropiem de Leopardi prin tragicul și tristețea versurilor, în ciuda modernismului său. Pavese poate fi trecut și în categoria poezilor damnați. Sinuciderea sa arată că dincolo de imaginea scrisului, avem o ființă marcată din naștere de damnațiune. Pavese nu a fost un poet zgomotos, nu a aderat la curente, el a fost unic prin tot ceea ce a scris. Originalitatea poeziei sale constă și în elemente autobiografice; de altfel în proza sa găsim destule momente din viața lui, iar în jurnalul său „Meseria de a trăi” îl găsim pe Pavese cel de fiecare zi, până-n momentul fatal. Poezia capătă măreție și o semnificație aparte printr-o răsfrângere ce are în vedere atingerea pragului imaculat al existenței. Discursul poetic integrează un registru afectiv și adeseori capătă tonuri existențialiste. Poezia are un relief bine conturat artistic și reușește să îmbrace neutralitatea afectivă și fragilitatea ideilor poetice într-o mantie de rostire delicată, în care lirismul e aproape întotdeauna al tonalității.

Cesare Pavese, după cum aminteam mai sus, este un nume de referință în poezia contemporană italiană; poet din stirpea celor aleși, el revine în actualitatea literară. Va trebui să împrumutăm din Paul Valery o butadă care a făcut senzație și, parafrazând-o, să încheiem, cât se poate de serios: Cesare Pavese a fost, vai, un mare poet. ■

Michele Vicolo

(traducerea poeziei de Nicolae Argintescu-Amza)

Verrà...

Verrà la morte e avrà i tuoi occhi
questa morte che ci accompagna
dal mattino alla sera, insonne,
sorda, come un vecchio rimorso
o un vizio assurdo. I tuoi occhi
saranno una vana parola,
un grido, taciuto, un silenzio.
Così li vedi ogni mattina
quando su te sola ti pieghi
nello specchio. O cara speranza,
quel giorno sapremo anche noi
che sei la vita e sei nulla.

Per tutti la morte ha uno sguardo
Verrà la morte e avrà i tuoi occhi.
Sarà come smettere un vizio,
come vedere nello specchio
riemergere un viso morto,
come ascoltare un labbro chiuso.
Scenderemo nel gorgo muto.

Va veni...

Va veni moartea și va avea ochii tăi
această moarte ce ne însoțește
din zori până-n seară, fără somn,
surdă ca o veche remușcare,
absurdă ca un viciu. Ochii tăi
vor fi zadarnicul cuvânt,
un strigăt mut, liniștea însăși.
Astfel, într-o dimineață,
când în oglindă te apleci
deasupra-ți, singură, îi vezi.
O, neprețuită nădejde,
în ziua aceea vom ști și noi
că viață ești și neantul.

Pentru toți moartea are o privire.
Va veni moartea și va avea ochii tăi.
Va fi precum sfârșitul unui viciu,
așa cum poți vedea în oglindă
o față moartă cum răsare,
așa cum ascuți o gură ce se-nchide.
Și mulți vom coborî-n văltoare.

ANUL PAVESE

Pavese la Salonul de carte de la Torino

Pavese al Salone

ANUL PAVESE

Nel mio ultimo articolo ho promesso ai nostri cari lettori di seguire attentamente le manifestazioni dedicate quest'anno al centenario Pavese.

L'occasione si è ripresentata a maggio, quando alla XXI Fiera Internazionale del libro allestita da Torino Lingotto Fiere, Pavese era presente nello stand della Einaudi, negli interventi degli studiosi della sala „500”, nelle iniziative della Fondazione Pavese, nei lanci del libro. Per tre giorni, per ore e ore mi sono lasciata conquistare dalle ondate dei libri delle numerosissime case editrici, dai lanci dei nuovi volumi, dalle tavole rotonde, dai vari spettacoli, dalla vivacità culturale. Il giornale „La Repubblica” vedeva Torino come una città che possiede un'importante e antica tradizione letteraria che continua ad offrire, anche oggi, „segnali di enorme vitalità”. Ero incredula di quante scolaresche entravano, compravano libri, leggevano seduti per terra, ma anche del fatto che al concorso *Lingua madre*, il cui premio della multiculturalità era andato ad una detenuta ghanese, aveva partecipato anche uno scrittore romeno, residente in Italia, Mihai Mircea Butcovan con il romanzo **Allunaggio di un immigrato illuminato**, che racconta l'amore di un romeno per una giovane militante leghista. Sono stata colpita dalla pacifica manifestazione del corteo „Free Palestina” che non poteva accettare che Israele fosse l'invitato di onore della fiera. Tutto ciò giustificava la scelta della fiera come luogo d'incontro ed il suo tema: *Ci salverà la bellezza*. Che cosa può essere più bello della passione per la lettura? Infatti, il successo del libro **FIRMINO** dell'americano Sam Savage, edito dalla Einaudi Stile Libero ha come simbolo il ratto che divora e legge tutti i libri della libreria in cui vive perché lui „è la voce di tutti quelli che considerano la lettura il cibo più prezioso per l'anima”. In pochi giorni sono state vendute trentacinquemila copie, 50 mila di ristampa, tra i più venduti in libreria, ed è stato il più venduto in Fiera. È stata sempre la Einaudi a regalare ad ogni copia comprata una cartolina che esortava: **LEGGERE**, ed il testo da leggere era di Borges che riproduce volentieri: „La lettura dev'essere una forma di felicità, quindi io consiglierai agli ipotetici lettori del mio testamento – che non ho intenzione di scrivere – di leggere molto, di non lasciarsi intimorire dalla reputazione degli autori, di continuare a cercare una felicità personale, un piacere personale. Questo è l'unico modo per leggere.”

Mentre sfogliai il libro di Savage pensavo che se Pavese fosse vissuto oggi, avrebbe certamente coniato

in un articolo dal numero precedente della rivista (7), dedicato all'anno Pavese, avevo promesso che avrei seguito con interesse le manifestazioni del centenario.

Amavo avere di nuovo l'occasione in maggio, quando alla XXI Fiera Internazionale del libro allestita da Torino Lingotto Fiere, Pavese era presente nello stand della Einaudi, negli interventi degli studiosi della sala „500”, nelle iniziative della Fondazione Pavese, nei lanci del libro. Per tre giorni, per ore e ore mi sono lasciata conquistare dalle ondate dei libri delle numerosissime case editrici, dai lanci dei nuovi volumi, dalle tavole rotonde, dai vari spettacoli, dalla vivacità culturale. Il giornale „La Repubblica” vedeva Torino come una città che possiede un'importante e antica tradizione letteraria che continua ad offrire, anche oggi, „segnali di enorme vitalità”. Ero incredula di quante scolaresche entravano, compravano libri, leggevano seduti per terra, ma anche del fatto che al concorso *Lingua madre*, il cui premio della multiculturalità era andato ad una detenuta ghanese, aveva partecipato anche uno scrittore romeno, residente in Italia, Mihai Mircea Butcovan con il romanzo **Aselenizarea unui imigrant român**, che vorrebbe descrivere l'amore di un romeno per una giovane militante leghista. Sono stata colpita dalla pacifica manifestazione del corteo „Free Palestina” che non poteva accettare che Israele fosse l'invitato di onore della fiera. Tutto ciò giustificava la scelta della fiera come luogo d'incontro ed il suo tema: *Ci salverà la bellezza*. Che cosa può essere più bello della passione per la lettura? Infatti, il successo del libro **FIRMINO** dell'americano Sam Savage, edito dalla Einaudi Stile Libero ha come simbolo il ratto che divora e legge tutti i libri della libreria in cui vive perché lui „è la voce di tutti quelli che considerano la lettura il cibo più prezioso per l'anima”. In pochi giorni sono state vendute trentacinquemila copie, 50 mila di ristampa, tra i più venduti in libreria, ed è stato il più venduto in Fiera. È stata sempre la Einaudi a regalare ad ogni copia comprata una cartolina che esortava: **LEGGERE**, ed il testo da leggere era di Borges che riproduce volentieri: „La lettura dev'essere una forma di felicità, quindi io consiglierai agli ipotetici lettori del mio testamento – che non ho intenzione di scrivere – di leggere molto, di non lasciarsi intimorire dalla reputazione degli autori, di continuare a cercare una felicità personale, un piacere personale. Questo è l'unico modo per leggere.”

”

LEGGENDO

non cerchiamo idee nuove, ma

PENSIERI

già da noi pensati, che acquistano sulla pagina un suggello di conferma.

Ci colpiscono degli altri le parole che

RISUONANO

in una zona già nostra – che già viviamo – e facendola vibrare ci permettono di cogliere nuovi spunti

DENTRO DI NOI

”

Cesare Pavese Il mestiere di vivere

del libro di Torino

la Einaudi Stile Libero e avrebbe tradotto Sam Savage.

Da quanto detto poteva, ecco, ben risultare un titolo di articolo: „Il mestiere di scrivere – Il mestiere di leggere”, ma nell’ambito della Fiera, Pavese e la sua terra sono stati troppo presenti. Nello spazio autori: *Le Langhe di Cesare Pavese*, una guida ciclo-letteraria tra Langhe e Monferrato di Edoardo Morando (nato a Canelli), pubblicata da Edicicloeditore, ci propone un vero viaggio sentimentale con otto itinerari nella media valle di Belbo ripercorrendo le terre di Pavese. Mi è piaciuta tanto la motivazione della scelta della bicicletta come mezzo di trasporto adatto a poter vivere il fascino di questi luoghi: „E’ stata scelta la bicicletta, mezzo di trasporto con impatto ambientale nullo, che con la sua silenziosità ci può consentire avvistamenti insoliti di animali e volatili e ci permette, inoltre, di immedesimarsi nella natura che ci circonda o di entrare senza problemi nei centri storici. Non una volta sola ho avvistato falchetti o gheppi volteggiare indisturbati alti nel cielo. Dai vigneti spesso si leva in volo il fagiano con la lunga coda variopinta e cagliante o scatta la lepre e sulle strade, tra le macchie di acace, si assapora il fragore del silenzio.” Il volumetto è incantevole. L’autore ha voluto „con questa piccola fatica, ricordare il centenario della nascita di Pavese in modo non aulico e celebrare le sue terre, perché „le Langhe non si perdono”. Passando tra tanti spazi culturali avevo notato lo stand molto raffinato della editrice Priuli & Verlucca Editori e, guarda caso, vedo esposti più volumi dedicati alla magica terra piemontese: *Piemonte magico*, *Arte in Piemonte*, *Torino di Carlo il Grande*, *Emozione Piemonte*, tra bottigliette di vino dai nomi ispirati alle opere pavesiane quali *La luna e i falò*, *Tra donne sole* troneggiava il bel volume di Franco Vaccaneo: *Cesare Pavese: Le Colline, Il Sole* e prima di entrare nella sala „500“, dove verrà evocata la figura di Pavese dai maggiori studiosi italiani, mi viene incontro un piccolo stand dell’editrice Q Press di Torino con un volume saggio di Giuseppe Peruzzo: *L’eros nei romanzi di Cesare Pavese*.

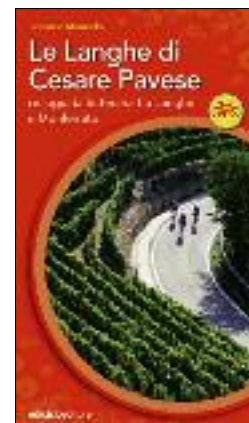
Gli interventi in occasione del centenario di Pavese, tenuti nella famosa sala convegni „500” della Fiera, hanno rilevato che il grande scrittore piemontese „è arrivato all’appuntamento in ottima forma, molto presente nella cultura italiana, letto dai giovani, arrivato anche con la leggenda della sua drammatica e molteplice figura di poeta, editore e narratore, ma anche con un’attività unica di divisione culturale”. Lorenzo Mondo, uno dei grandi studiosi dell’opera pavesiana e biografo dello scrittore, ha fatto

Salonului ca loc de întâlnire, precum și tema aleasă pentru această ediție: *Frumosul ne va salva*. Și ce poate fi mai frumos decât pasiunea pentru citit?

Într-adevăr, succesul cărții **FIRMINO** (Subscrieți) a americanului Sam Savage, editată de Einaudi Stile Libero are drept simbol un șoarece ce devorează citind toate cărțile bibliotecii în care trăiește, pentru că el „este vocea tuturor celor care cred că cititul este hrana cea mai prețioasă a sufletului nostru”. În câteva zile s-au vândut treizecișicinci de mii de exemplare, au fost retipărite alte cincizeci de mii, a fost un mare succes de librărie și s-a vândut foarte bine la târg. Tot Einaudi a dăruit pentru fiecare exemplar cumpărat un răvaș care te îndemna să citești: **LEGGERE** (Citește), iar textul de citit era al lui Borges și suna așa: „Lectura trebuie să îmbrace haina fericirii, deci i-aș sfătui pe ipoteticii cititori ai testamentului meu – pe care nu am intenția să-l scriu - să citească mult și să nu se lase intimidați de faima autorilor, ci să continue să caute o fericire personală, o plăcere personală. Acesta este unicul mod de a citi”.

În timp ce răsfoiam cartea lui Savage, mă gândeam la Pavese care, dacă ar mai fi trăit, ar fi creat Einaudi Stile Libero și ar fi tradus Sam Savage.

Din cele spuse, poate aș fi putut intitula articolul „Meseria de a scrie – Meseria de a citi”, dar Pavese și ținuturile sale au fost mult prea prezenți la târg. În spațiul dedicat autorilor, *Le Langhe di Cesare Pavese*, un ghid ciclo-literar de la Langhe până la Monferrato, autor Edoardo Morando (născut la Canelli) și publicat de Edicicloeditore, ne propune o adevărată călătorie sentimentală, pe opt itinerarii, pe valea de mijloc a râului Belbo, pentru a cunoaște ținutul lui Pavese. Mi-a plăcut foarte mult motivația alegerii bicicletei ca cel mai potrivit mijloc de deplasare pentru fascinația acelor locuri: „Am ales bicicleta, un mijloc de transport cu impact nul asupra mediului ambiant, care prin tăcerea ei ne poate îngădui să descoperim animale și păsări neobișnuite și, mai mult de atât, să ne identificăm cu natura și să vizităm obiectivele istorice. Nu o dată am zărit șoimi și vinderei roșii rotindu-se netulburați în înaltul cerului. Din vie adeseori se înălțau fazanii cu coada lor lungă, multicoloră și schimbătoare, sau tășnea vreun iepure, iar pe drumuri, printre oaze de salcâmi, te bucuri de țărâitul tăcerii”. Cartea este o adevărată încântare. Autorul a vrut cu această trudă neînsemnată să omagieze centenarul nașterii lui Pavese și ținuturile sale, nu într-o formă aulică, deoarece „Langhele nu se pierd”. Trecând printre standuri am observat unul foarte rafinat al editurii ➔

ANUL PAVESI

un approccio generale alla figura di Pavese, confessando di averlo amato molto.

Pavese e il cinema è stato il titolo dell'intervento della professoressa Mariarosa Masoero dell'Università di Torino la quale ha evidenziato l'interesse costante di un Pavese giovanissimo che andava in cinema di barriera, non troppo di lusso, di un Pavese che si innamora di attrici americane, a cui dedica poesie e immagina delle lettere mai spedite, confinato a Brancaleone chiede alla sorella Maria che film c'erano a Torino. Nei racconti del volume **Ciau Masino** i personaggi vanno spesso al cinema, e poi molti dei film visti sono diventati fonti per la sua scrittura e, alla maturità, Pavese stesso scriverà soggetti di film con finali aperti. Interessante è stato anche l'intervento dell'attuale direttore editoriale della Einaudi, Ernesto Franco, che fa lo stesso lavoro che faceva una volta Pavese presso l'editrice, ed il quale, leggendo tre delle lettere inviate da Pavese a Giulio Einaudi, ha evidenziato l'umorismo dello scrittore piemontese, il quale precisava che solo con sigarette di una certa qualità non si può fare editoria.

Nella sala „500”, tanta scolaresca che prendeva appunti e tanti stranieri interessati alla vicenda umana ed intellettuale dello scrittore piemontese al suo centenario.

E poi tutti siamo venuti a sapere che La Fondazione Cesare Pavese avrebbe dato il via al Festival Pavese il 4 luglio 2008...

Priuli & Verlucca Editori și, ce surpriză, văd expuse atâtea lucrări dedicate Piemontului: *Piemontul magic, Arta în Piemont, Torino în timpul lui Carol cel Mare, Emoții piemonteze* și toate acestea printre flaconașe cu vin cu nume inspirate din opera pavesiană precum: *Luna și focurile, Femei singure* etc. și elegantul volum al lui Franco Vaccaneo: *Cesare Pavese: Colinele, Soarele*.

În timp ce mă îndreptam spre sala de conferințe „500”, unde urma să aibă loc evocarea lui Pavese, mă întâmpină un mic stand al editurii Q Press din Torino tapisat cu volumul-eseu al lui Giuseppe Peruzzo: *Erosul în romanele lui Pavese*.

Comunicările făcute cu ocazia târgului au relevat că marele scriitor piemontez „a ajuns la această întâlnire în formă optimă, foarte prezent în cultura italiană, citit de tineri, dar urmărit de legenda figurii sale multiple și dramatice de poet, editor și povestitor, dar și cu o activitate unică de operator cultural”. Lorenzo Mondo, unul dintre biografii cunoscuți ai lui Pavese, a făcut o prezentare generală a scriitorului, mărturisind printre altele că l-a iubit foarte mult. Scriitorul Domenico Starnone din Napoli a fost impresionat, la vârsta de 18 ani, de cadența versului pavesian, dar și de proza lui, de cuvântul care s-a dorit apropiat de viață.

Pavese și cinematograful a fost titlul comunicării profesoarei Mariarosa Masoero de la Universitatea din Torino, care a subliniat interesul constant al foarte tânărului Pavese pentru film, care frecventa cinematografele de la periferie, nu foarte luxoase, faptul că Pavese se îndrăgostea de actrițe americane, cărora le scria poezii și scrisori, pe care nu le expedia niciodată, și condamnat fiind la domiciliu forțat la Brancaleone, în Calabria, îi cere surorii sale Maria să-l informeze despre filmele ce rulau la Torino. În povestirile din volumul **Ciau Masino** personajele merg adeseori la cinema ca, mai apoi, filmele văzute să devină izvor de inspirație pentru scrierile lui Pavese, iar, la maturitate, Pavese însuși va scrie scenarii de film cu final deschis.

Interesantă a fost și comunicarea actualului director editorial de la Einaudi, Franco Ernesto, care face în prezent aceeași muncă pe care a făcut-o Pavese la editură. Din lectura celor trei scrisori, trimise de Pavese lui Giulio Einaudi, rezultă umorul scriitorului piemontez, care se plânge într-un fel de calitate proastă a țigărilor pe care și le poate cumpăra și care îl împiedică să facă o muncă editorială de calitate.

Alți doi scriitori italieni tineri, tot din Napoli, au mărturisit că, nu rareori, și-au imaginat ce ar mai fi avut de spus și de scris Pavese dacă ar mai fi trăit.

În sala de conferințe „500” erau prezenți mulți studenți care își notau avizi toate noutățile din comunicări, dar mai erau și foarte mulți străini care au urmărit fenomenul Pavese.

Desigur, vor fi fost încântați să afle că Fundația Cesare Pavese le-a pregătit noi surprize, în anul centenarului, odată cu deschiderea Festivalului Pavese în iulie 2008. ■

Ștefan Petică,

Un poeta inamorato d'Italia

Nella letteratura rumena il simbolismo comincia effettivamente con Ștefan Petică (1877 – 1904). Nato nel distretto Galați, con studi liceali a Brăila, è possibile che il poeta abbia frequentato i circoli degli italiani stabiliti in questa regione sin dal XVIII secolo. Forse da qui la spinta di studiare la lingua italiana e di appropriarsi la cultura italiana. Intenditore come nessun altro della letteratura moderna, lui ha letto Gabriele D'Annunzio, per esempio, in originale. Come del resto anche Walt Whitman, André Gide, Arno Holz o Friedrich Nietzsche, poichè aveva studiato anche il tedesco, il francese, oppure inglese, leggendo opere di economia, filosofia, sociologia, storia d'arte. Ștefan Petică diventa fra anni una delle figure più cariche d'inquietudine della boemha letteraria. Malato, ritornerà al suo paese natale, dove morirà ai soli 27 anni.

Ștefan Petică – un poeta Rumeno che parla dell'Italia. Călinescu lo definiva „...il tubercolotico Petică, sensibile agli odori che fanno svenire”, il poeta „che glorifica la gracilità dei fiori, l'esalazione delle carni vegetali”. La sua poesia simbolista si esprime in uno stile particolare che rappresenta un'eccezione nella letteratura rumena moderna.

A noi piace pensarlo come un poeta europeo che parla del nostro Paese con calda ammirazione ed intreccia nelle sue rime il profumo di fiori di limone...

...O come nel buio rende omaggio, per poter estraniare il proprio pensiero da uomo del ventesimo secolo, usando le parole di Dante, sommo poeta in cui tutta la latinità si riconosce.

E traduce l'intraducibile per dovere di conoscenza, ma i versi suonano dalle sue labbra in lingua italiana e dalle parole scritte rivive col lettore l'esperienza comune del cammino:

*La mijlocul drumului vieței mele
Mi se întâmplă într-o seară întunecată
Că pierdri drumul cel drept...*

La creatura di bianco vestita – intitola così una raccolta di poesie in lingua romena nelle quali la purezza delle vesti della „creatura”, donna, simboleggiano quell'ideale intatto, incorrotto e per questo sempre punto di riferimento a cui rendere omaggio, punto di riferimento e guida che ispira i sogni e la poesia del Petică.

In letteratura română simbolismul începe efectiv cu Ștefan Petică (1877-1904). Născut în județul Galați, cu studii liceale făcute la Brăila, este foarte posibil ca poetul să fi frecventat cercurile italienilor stabiliți în aceste zone încă din secolul XVIII. Poate de aici imboldul de a învăța limba italiană și de a-și apropria cultura italiană. Cunoscător ca nimeni altul, al literaturii moderne, el l-a citit pe Gabriele D'Annunzio, de exemplu, în original, ca, de altfel și pe Walt Whitman, André Gide, Arno Holz sau Friedrich Nietzsche, întrucât își însușise, pe lângă italiană, germana, franceza și engleza, citind lucrări de economie, filosofie, sociologie, istoria artei. Ștefan Petică devine peste ani una din figurile cele mai încărcate de neliniști ale boemei literare. Bolnav, se reîntoarce în satul natal, unde moare în vârstă de numai 27 de ani.

Ștefan Petică – un poet Român care vorbește despre Italia. Călinescu îl definea ca „... fizicul Petică, sensibil la mirosurile ce dau leșinuri”, poetul care „... glorifică diafanitatea florilor, exalația cărnurilor vegetale”. Poezia sa simbolistă exprimată în stilul său caracteristic reprezintă o excepție în literatura română modernă.

Nouă ne place să ni-l reprezentăm ca pe un poet european, care vorbește despre țara noastră – Italia – cu caldă admirație și-și împletește rimele cu parfumul florilor de lămâi...

...Sau cum din tenebre îl omagiază pe Dante, pentru a-și putea exprima propriile gânduri de om al secolului XX, Petică folosește cuvintele lui Dante, supremul poet în care se recunoaște întreaga latinitate.

Și traduce intraducibilul, din datorie de a cunoaște, dar versurile sună pe buzele lui în limba italiană, iar în cuvintele scrise retrăiește laolaltă cu cititorul experiența comună a drumului / cammin.

La creatura di bianco vestita – așa își intitulează Petică o culegere de poezii în limba română în care puritatea veșmintelor „făpturii”, femeii, simbolizează acel ideal intact, nepătat și, de aceea, întotdeauna punct de referință pentru a omagia, punct de referință și călăuză care-i inspiră visele și poezia. ■

Emanuele Leoni

150 de ani de la naștere

Giacomo Puccini și arta mânuirii sentimentelor

Indcontestabil, cel mai mare compozitor verist – dar nu numai, partea romantică atârând cel puțin la fel de greu în balanță – a fost Giacomo Puccini. Tendințe extreme ale timpului – mai ales cele literare – l-au influențat, dar, în cele mai bune lucrări ale sale, compozitorul a reușit să se sustragă exagerărilor veriste, continuând un drum mult mai apropiat de viață și realitate și să-și găsească un stil propriu.

Giacomo Puccini (1858-1924) s-a născut în orașul Lucca într-o familie care, în trecut, numărase mulți muzicieni. Mediul muzical în care și-a petrecut copilăria și dragostea poporului italian pentru artă și în special pentru operă i-au influențat puternic drumul și cariera. La Conservatorul din Milano studiază compoziția cu doi maștrii recunoscuți, Ponchielli și Bazzini, care, prin metodele lor pedagogice riguroase, prin respectul față de clasicism și prin gustul pentru *bel-canto* au îndrumat pașii viitorului compozitor într-o direcție sigură.

Puccini începe să scrie operă într-o Italie dominată de Wagner și de Verdi, când tinerii compozitori se mulțumeau cel mai adesea să compună în spiritul tradiției create de acești doi giganti ai artei sunetelor. Puccini însă a reușit să depășească impasul și să se impună ca un creator cu un cuvânt propriu. Bazându-se pe observația atentă, amănunțită și sinceră a naturii, a mediului social și a oamenilor din jurul lui, primele opere, cu toate defectele inerente începutului, l-au adus pe tânărul creator în centrul interesului publicului.

Pentru *Le Villi* (Ielele) și *Edgar*, care au văzut luminile rampei în 1884, respectiv în 1889, Puccini își alege

subiecte din literatura franceză de care se simțea atras în mod deosebit.

Manon Lescaut (1893) și mai ales *Boema* (1896) îl vor confirma drept cel mai proeminent compozitor al timpului său, creator menit să ducă mai departe faima școlii italiene de operă.

În ianuarie 1900 are loc premiera operii *Tosca*, cea care îl consacră pe Puccini definitiv și pe plan mondial. În 1904 *Cio-Cio-San* (*Madama Butterfly*) nu are succes la premieră dar, în câțiva ani, se va impune ca una dintre cele mai populare lucrări de teatru liric, în întreaga lume. Urmează apoi *Fata din Vestul sălbatec* și tripticul *Mantaua*,

Sora Angelica și Gianni Schicchi. În 1920 Puccini începe să lucreze la ultima sa operă, **Turandot** pe care, răpus de o boală gravă, nu o mai poate termina. Duetul final al partiturii este scris de către un elev al său, Franco Alfano.

„Verist“ prin anumite afinități cu singura alternativă valabilă față de opera romantică italiană, Giacomo Puccini nu are de fapt nimic dintr-un „realist” în exces. Este un liric pur și un creator de atmosferă. Este totuși adevărat că, de multe ori, Puccini se înscrie în curentul verist al teatrului de actualitate: **Fata din Vestul sălbatec**, **Mantaua**, chiar **Boema** și **Tosca** și, fără îndoială, **Madama Butterfly**.

Cheia succesului operelor lui Puccini stă în abilitatea compozitorului de a stabili cel mai intim contact între sensibilitatea spectatorului și suferința eroilor de pe scenă. Desăvârșit cunoscător al psihologiei publicului, compozitorul este un adevărat „orchestrator” al reacțiilor acestuia, comparabil poate cu marii maeștri ai „fabricii de vise” care a fost Hollywood-ul primelor decenii ale secolului XX. De fapt, la o analiză atentă am putea vedea în întreaga creație pucciniană o imensă variațiune pe o singură temă, pe un singur personaj care s-a numit, pe rând, Manon, Mimi,

Floria Tosca, Cio-Cio-San, Minie, Lauretta, Liu....

Există în muzica lui Puccini această constantă a sentimentalismului de factură foarte directă, care se traduce prin inspirate efluvii melodice gravând în memoria noastră afectivă chipurile personajelor sale. Melodia se dezvoltă mai degrabă după impulsurile sale interne decât după dicteul poetic, în curbe urcând elegant spre acute sau domolindu-se în tandrețea catifelată a registrului grav; puțin preocupat de forme riguroase sau simetrice, Puccini înlănțuie ideile melodice, le risipește, le reia de mai multe ori, nu le dezvoltă niciodată prea mult, iar partiturile sale au un echilibru perfect între cantabilitate și replică.

Puccini a dat o pregnantă utilizare principiului wagnerian al leit-motivului, folosindu-l însă discret și subtil, niciodată tiranic. Calitatea scriiturii simfonice în partiturile de teatru liric este extraordinară. Raportul între voci și instrumente este întotdeauna perfect dozat, iar orchestrația este de maestru, la fel și combinațiile timbrale – exemple sunt nenumărate.

Puccini este, prin excelență, un om de teatru. A scris ocazional dar nesemnificativ câteva pagini simfonice, camerale sau corale,

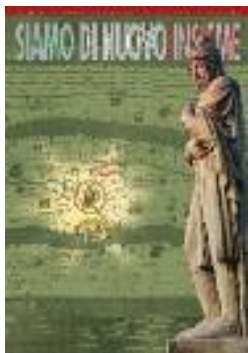
Statuia lui Giacomo Puccini în fața casei sale din Lucca

gândindu-și întotdeauna muzica drept parte a unui spectacol.

Mai presus de orice însă, Puccini rămâne ultimul mare melodist al muzicii italiene. Prin harul acestei inspirații și prin echilibrul tuturor mijloacelor unei arte pe care timpul pare a nu o putea atinge, rămâne demiurgul unor universuri sufletești din a căror vrajă ne este greu – dacă nu imposibil – să ne desprindem. ■

Cristina Bohaciu Sârbu

2008 – Anul internațional Puccini

Dialogo interculturale tra Italia e Romania al sede

dell'Associazione

A dispetto dell'afa estiva, l'ascesa dell'Associazione Flacăra non si arresta, anzi continua il percorso con i propri appuntamenti messi in calendario a suo tempo per il mese corrente. Erano le 21:30 quando Martedì 15 Luglio presso la sede di Via G.

Carena, 10/a in Torino l'Associazione ha nuovamente fatto centro in fatto d'ospiti e pubblico, uditori attenti quelli intervenuti, il presidente Petre Cristea come di dovere e con i suoi stretti collaboratori tra cui Alex Cristea e Daniele Giordano, oltre a fare gli onori di casa, con una breve introduzione ha presentato il tema della serata: Dialogo Interculturale tra Italia e Romania cedendo la parola al primo ospite, il Vice presidente dell'Associazione degli Italiani di Romania (venuta a farci visita) e moglie dell'On. Mircea Grosaru, donna Ioana Grosaru, la quale prendendo la parola ha spiegato l'importanza del ruolo che hanno le associazioni romene fuori dal loro territorio, in terra ospite e viceversa, l'economia che si sta sviluppando grazie agli investimenti dei paesi i quali incominciano a credere in noi. Continuando ha voluto sottolineare l'alleanza creatasi nel tempo con l'associazione *Poesia Attiva* e adesso si stanno muovendo i primi passi per rafforzare il sodalizio con la nostra Associazione, cosa per noi importante e lusinghiera.

Il pubblico, se pur con una certa moderazione e riverenza, quasi a non voler interrompere l'interlocutrice è intervenuto addentrandosi maggiormente sull'argomento. Poi la parola passa al presidente dell'Unione Giornalisti

Europei, il dott. Alberto Fumi. Egli ripercorre il tracciato sul flusso migratorio dei primi italiani che migrarono in Romania ed anche qui il dialogo si è incuneato a sua volta sul popolo migratorio romeno, non sono mancate partecipazioni alla conversazione, poichè il dialogo si prestava essendo di attualità l'argomento. La parola è presa dal presidente di *Poesia Attiva* il dott. Bruno Labate, la quale forse è stata una tra le prime associazioni a portare a Torino la poesia romena ed avere uno scambio culturale con gli stessi e la cooperazione con l'Associazione Flacăra che da tempo è in stretto contatto. Il suo commento, se pur breve è bastato per introdurre il mantellato Marco Chiari, poeta di *Poesia Attiva*. Egli si definisce „prestato per amore alla poesia”. Il presidente Petre Cristea amante di poesie non si è fatto scappare l'opportunità invitandolo a declamare alcune. Le sorprese per le persone intervenute sono proseguite quando i soci più giovani: Ioana Cristina Biru, Irina Gherghel, Liliana Costi, Ionuț Gânju (ragazzi straordinari), accompagnati alla tastiera da Petre Cristea hanno dapprima intonato l'inno nazionale della Romania, poi alcune canzoni tradizionali romene, dove hanno visto canticchiare in sordina anche donna Ioana Grosaru. Ottimo è stato l'intervento del signor Bruno

Presso la sede dell'Associazione Italo - Romena Flacăra

Parlamentare romeno in visita a Torino

● dalla Redazione

Sabato 24 maggio, visita a sorpresa nella sede di Flacăra del presidente dell'associazione degli Italiani residenti in Romania, l'onorevole Mircea Grosaru, deputato al parlamento della Romania, del Dottor Riccardo Lalla, esperto in Progetti Europei, Bruno Labate, poeta e presidente dell'associazione *Poesia Attiva*, e Giuseppe Puppo esperto in comunicazioni e ufficio stampa sempre di *Poesia Attiva*. Il dialogo si è concentrato sui possibili scambi culturali tra le associazioni tedesche e gli italiani residenti in Romania,

per non perdere i contatti con chi è rimasto a casa. Il dialogo è proseguito in un clima di approfondimento e di interscambio e l'onorevole Mircea Grosaru è rimasto entusiasta delle attività svolte sino ad ora dall'associazione Flacăra, sottolineando positivamente l'operato del presidente Petre Cristea. L'incontro si è chiuso con la promessa di una più assidua collaborazione tra i vari organismi in modo da stimolare uno sviluppo sempre più costruttivo tra le parti in campo culturale.

Flacăra di Torino

Lanteri di *Armonia* che oltre ad illustrarle la loro attività ha condiviso l'idea della collaborazione tra loro e la nostra *Associazione Flacăra*. Durante la serata si è aggiunto un altro ospite sempre gradito, il signor Amir Yunis, direttore del giornale *POPOLI*. Poi al microfono come sempre hanno intrattenuto i nostri ospiti, la nostra invidiabile Ștefana Gheorghiu che oltre a dimostrare bravura nel canto si è esibita colla sua immancabile viola (scambiata di solito per violino) in un pezzo classico ma ritmato in melodia moderna, accompagnata dal nostro presidente, mentre donna Georgiana Ene ha cantato una serie di canzoni popolari. Con la sua voce modulata ha trasportato tutti

in un'atmosfera gioiosa. Così anche quest'appuntamento si è dimostrato all'altezza delle sue aspettative. Potremmo ancora aggiungere una semplice ed allo stesso tempo importante frase sul pubblico presente: – egli è stato semplicemente splendido – esso ha fatto da cornice alla brillante e piacevole serata d'estate torinese, la quale è terminata a notte inoltrata. Di una cosa si è certi, continueremo a sentire parlare dell'Associazione *Flacăra* ancora per diverso tempo. ■

Daniele Giordano

Ioana Grosaru
la Associazione *Flacăra*

FESTIVAL STUDENTESCO EUROPEO DI TEATRO PLURILINGUE
TORINO - ITALIA OTTAVA EDIZIONE, 5 - 8 MAGGIO 2008

Lingue in Scena!
Langues en Scène!
Sprachen in Szene!

Uscì Tannette
"Dante Alighieri"
București - Romania

IL MUSEO
DEL CINEMA
DI TORINO

da libretto di
Lorenzo da Ponte
dell'opera
"Don Giovanni"
di W.A. Mozart

Regia: prof. Elena Adalgiza Cocu
Costumi: prof. Emil Coco

Intervall:
Don Giovanni - Mihail Pociobeci
Comandante / Masetto - Bogdan Iordă
Leporello - Petrușcă Ionescu
Donna Anna - Iuliana Moraru
Donna Elvira - Simona Păun
Zerlina - Silvia Mădăraș
W.A. Mozart - Luca Sorce
L'ensemble
si presentă la Teatrul Gobbetti
Mariano Bion
Comandante Mihail
Mariano Bion

TEATRO GOBETTI, VIA ROSSINI 4, MARTELL 4 MAGGIO 2008, ORE 14:50

La Torino,

Don Giovanni de Mozart în viziunea românilor

desprindă un spirit dongiovannesc suplu, fermecător, căutător al esențelor prin sex, în antiteză cu formulele rigide, convenționale, din care ceilalți nu pot ieși. Chiar alura sportivă, modernă a eroului este voit interpusă armurii masive a comandoului.

Și costumele au tente comune tuturor personajelor, excepție făcând Don Giovanni care se evidențiază și prin culoarea și linia vestimentară nonconformiste.

Spectacolul a fost gândit ca fiind unul dinamic, un colaj între tradiție și inovație, iar personajele se vor convingătoare, vechi și totuși noi, expresive prin gestică, mimică.

Fundalul muzical, variația costumelor demonstrează ruperea barierelor în instanțele comunicării dramatice, dar care pe un libret exemplar al abatelui Lorenzo da Ponte, păstrat de români, încearcă să conserve și să revigoreze în același timp mitul lui Don Giovanni.

Purificarea eroului, ca simbol al noului, s-a făcut prin furtună, ploaie, nu prin foc, tocmai pentru a da o altă interpretare plecării în neant, urmare a căutărilor sale prin care a voit să se facă înțeles.

Laitmotivul sonor, ce amintește de faptul că Don Giovanni l-a omorât pe comandor fără voia lui, devine bulversant în momente cheie, simpla lui prezență tulburând viața eroului.

Probabil de aceea, în final, celelalte personaje au o atitudine moderată față de moartea perso-

najului, altfel de cum o văzuse da Ponte cu ani în urmă.

Întreaga viziune a fost concepută sub forma unui film sau a mai multor colaje de film urmărite de eroii întâmplărilor în Muzeul de Cinematografie de la Torino.

Pe fundalul vizual și sonor se vor întâlni – varianta clasică Don Giovanni de la Ferrara, cu cea modernistă de la Amsterdam, cu tangouri, muzică populară românească, muzică latino și rock. Interiorul a fost – fie un eșantion al Muzeului de Cinematografie de la Torino, fie saloanele clasice iberice.

Cei 9 elevi din România au evoluat pe 6 mai 2008, pe scena Teatrului Gobetti, din Torino, alături de reprezentanți ai altor țări ale U.E., în cadrul Festivalului *Lingue in scena!*, unde, prin prestația lor artistică deosebită, au reușit să ridice publicul în picioare, în ropote de aplauze și urale.

Actorul care l-a interpretat pe Don Giovanni, Becherete Mehmet, este cel care a deschis varianta plurilingvistică a aceleiași piese în regia lui Marco Alloto.

În cadrul prezenței sale în Italia, trupa a participat, în ziua de 17 mai 2008 și la Festivalul Național de Tineret Maiart, unde a primit premiul pentru cel mai bun spectacol coregrafic, pentru originalitate și premiul II pentru scenografie. ■

Mitul lui Don Giovanni a ajuns în transpunerea sonoră a maestrului din Salzburg „opera operelor”, ceea ce semnaleză dimensiune profundă, mesaj filozofic, complexitate faptică.

Pentru grupul de români, elevi ai Liceului Dante Alighieri din București, participarea la Festivalul tineretului european de teatru de la Torino a reprezentat o provocare în a se încumeta să pună în scenă o capcană continuă spre căderea în simplitate și derizoriu.

Obiectivul de referință a fost punerea în fața publicului a unei problematice vechi, care lasă însă loc imaginației și reflecției adânci. S-a căutat în această viziune să se

Adalciza Cocu

6 – 11 octombrie 2008,
Rovereto – Trento (Italia)

Festivalul

Internațional de film de Arheologie

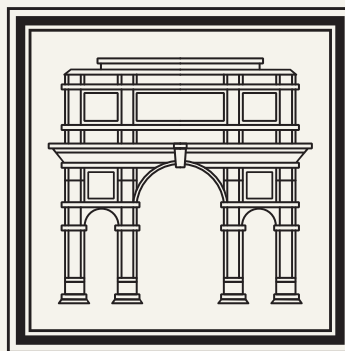
Filmul documentar *Dacia Augusti Provincia* va fi prezentat sâmbătă, 11 octombrie 2008, în cadrul celei de-a 19-a ediții a Festivalului Internațional de Film de Arheologie de la Rovereto.

Această manifestare este organizată în fiecare an, în luna octombrie, de Museo Civico din Rovereto în colaborare cu revista „Archeologia Viva” din Firenze și reunește circa 70 de documentare din domeniul arheologiei, istoriei, paleontologiei și antropologiei, urmărind să pună în valoare și să conserve patrimoniul cultural.

Documentarul *Dacia Augusti Provincia* (producție 2008, 20 min., realizat de Fondo „Giulio Magni” și WTC Bucharest)

este o reconstituire a drumului făcut de puternica armată romană condusă de împăratul Marcus Ulpius Traianus pentru cucerirea Daciei (101-102 d.Hr. și 105-106 d.Hr.), trecând Dunărea pe la Porțile de Fier și coborând spre Moesia Inferioară, la Tropaeum Traiani (Dobrogea), apoi în zona Sarmizegetusei.

Avanpremierea sa va avea loc în Capitala Italiei (septembrie 2008), în cadrul programului de evenimente organizate de Fondo „Giulio Magni”, World Trade Center Bucharest și Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, sub titlul generic «Roma – București: 2000 de ani de latinitate – Rebuilding Bridges – History, Culture, Trade & Education», menit să promoveze imaginea României în plan intern și internațional și să creeze punți peste timp și spațiu pe baza tradițiilor latine comune și a schimburilor economice. ■

FUNDAȚIA

FONDO „GIULIO MAGNI” – ARHEOLOGIE, ARHITECTURĂ, ARTĂ ȘI CULTURĂ a fost înființată ca urmare a unei inițiative private, fondatorii asociați fiind Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București – Școala de Înalte Studii, Fundația „Ion Ghica” și un cetățean italian, prieten al României.

Misiunea FONDO „GIULIO MAGNI” este de a promova imaginea României prin evidențierea trecutului și prezentului din domeniile arheologiei, arhitecturii și artelor plastice, prin organizarea de evenimente care să contribuie la educarea oamenilor, informarea și îmbogățirea cunoștințelor în ariile menționate.

FONDO „GIULIO MAGNI” își propune să aducă în conștiința contemporanilor vestigiile ale patrimoniului material și spiritual al strămoșilor noștri prin cunoaștere și respect, pentru protejarea și conservarea creației omului și a naturii.

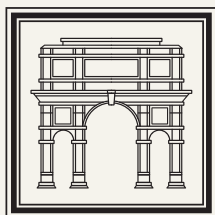
Pentru îndeplinirea scopurilor sale, FONDO „GIULIO MAGNI” desfășoară următoarele activități:

■ Schimburi bilaterale și multilaterale pe plan național și internațional pentru prezentarea unor valori din patrimoniul material și spiritual, prin organizarea de evenimente culturale, științifice etc.

■ Dezvoltarea unor activități cu caracter educativ pentru conștientizarea populației care trăiește în situri istorice, pentru conservarea și valorificarea acestora în scop turistic.

■ Asigurarea unui contact permanent cu sistemul muzeal național și internațional.

GIULIO MAGNI

FUNDAȚIA GIULIO MAGNI

Adamclissi, România – (I)

Tropaeum

Sub patronajul Ministerului Afacerilor Externe al României, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București, Fundația „Giulio Magni” și Accademia di Romania de la Roma au realizat o expoziție menită a face mai cunoscut un monument unic – Tropaeum Traiani – trofeul roman de la Adamclissi, inaugurat probabil în anul 109 d.Hr., și construit de către *optimus princeps Marcus Ulpius Traianus* (98-117 d.Hr), cel care a dus granițele imperiului și al civilizației romane la apogeu și care a făcut ca Senatul să ureze celor ce l-au urmat pe tronul imperial să fie mai fericiți ca Augustus, mai

buni decât Traian – *felicior Augusto, melior Traiano*.

Expoziția prezintă poziționarea monumentului în Imperiul Roman și în România de azi, așezarea în sit, starea monumentului de la descoperirea sa până la faza reconstruită, diversele variante de reconstituire, imagini ale celor 45 de metope originale cu dispunerea lor relativă pe monument, precum și metopele reconstituite.

Marcus Ulpius Traianus a fondat în Moesia Inferioară un oraș ce poartă numele trofeului – Tropaeum Traiani, orașul *Nicopolis ad Istrum* precum și orașul *Marcianopolis*, denumit după numele surorii împăratului – Marciana.

Monumentul triumfal Tropaeum Traiani, construit după ocuparea definitivă a Daciei după al doilea război dacic (105-106) este de o particulară importanță și cu o sensibilă doză de unicitate, fiind ridicat pe drumul ce lega

Dacia, ce urma a deveni Dacia Felix, de Pontul Euxin – Marea Neagră și fiind la 20 de kilometri de marele fluviu Dunărea și la 80 de kilometri de mare.

Tropaeum Traiani este similar – sau din aceeași familie formală – cu *Augusteum-ul* din Roma, cu *Tropaea Augusti* (sau *Tropaea Alpium*, Turbia, lângă Cannes) sau cu mai târziu *Mausoleu al lui Hadrianus* (Castel Sant’Angelo, Roma) și pare a fi fost construit pentru răscumpărarea unei mai vechi înfrângeri a romanilor din iarna anilor 86-87 d.Hr., din timpul lui Domitianus. Pentru această „răscumpărare” monumentul a fost dedicat de împăratul Traian răzbnătorului zeu al războiului – Mars Ultor.

Intrat în atenția cercetătorilor români și străini grație netelor de călătorie ale unor călători occidentali care la mijlocul secolului al XIX-lea au vizitat Dobrogea, Tropaeum Traiani a început a fi studiat științific începând cu anul

Traiani

1882 de către o figură marcantă a arheologiei românești, Grigore Tocilescu.

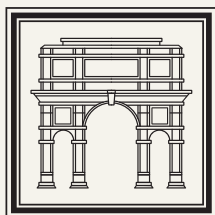
Tocilescu, împreună cu valoroșii săi colaboratori, Georg Niemann și Otto Bernndorf au editat în anul 1895 o monumentală operă privind Tropaeum Traiani, care și azi rămâne lucrarea de referință pentru studierea monumentului, cu toate că o serie de ipoteze și concluzii au generat mari controverse și au dus la formularea mai multor variante de reconstituire, precum varianta Georg Niemann (1895), varianta Furtwängler (1903), varianta Florea Bobu Florescu (1957) și varianta Radu Florescu (1964).

Monumentul triumfal Tropaeum Traiani de la Adamclissi „nu este o operă izvodită pentru desfătarea privitorilor, ci una cu o funcțiune socială precisă, de transmitere a unui mesaj grav și important mulțimii de locuitori ai imperiului“ (Ranuccio Bianchi-

Bandinelli, *Rome, le centre du pouvoir* și Charles Gilbert Picard, *Les Trophées romains*, Paris 1957). ■

Prof. dr. arh. Sorin Vasilescu

FUNDAȚIA GIULIO MAGNI

Septembrie 2008,

Roma – 2000 de ani de latinitate

În perioada 25 – 27 septembrie 2008 se va desfășura în capitala Italiei «Roma – București: 2000 de ani de latinitate – Rebuilding Bridges – History, Culture, Trade & Education», un program de evenimente conceput de Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion

la cea de-a X-a Conferință Internațională de Dezvoltare Imobiliară (EPIC), cu tema „Quo Vadis? – Good Time for a Change”, pentru a prezenta proiecte și a face propuneri de parteneriate româno-italiene în domeniu.

Aproape simultan se vor desfășura lucrările celui de-al XVII-lea Congres Internațional de Arheologie Clasică (AIAC), cu tema: „Întâlniri între culturi în lumea mediteraneană antică”. Prezența românească la acest congres va fi marcată de prestigioase lucrări științifice în cadrul sesiunii de comunicări *Thracia și Dacia*, cu participarea Prof. dr. arh. Sorin Vasilescu, directorul Școlii de Înalte Studii a Universității de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București.

Alte manifestări culturale, educaționale și științifice, sub semnul a „2000 de ani de latinitate – Rebuilding Bridges”, se vor desfășura la Accademia di Romania. Acest fapt înseamnă trei zile de comunicări științifice, semnarea unui protocol de colaborare cu Museo dei Fori Imperiali din Roma, proiecții de filme istorice, documentare, turistice, vernisaje de expoziții cu 100 de postere și 7 copii de metope de la monumentul triumfal Tropaeum Traiani (Adamclissi), concerte de muzică laică și religioasă, care să ilustreze punțile între prezent și trecut, între arheologia spațiului și spațiul cultural latin, între moștenirea civilizației latine și afirmarea diversității culturale într-un permanent dialog european.

Un loc special va fi rezervat evenimentului **Seara României**, marcată de alocuțiuni și intervenții din partea I.P.S. Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, alături de alți specialiști în domeniu,

reprezentanți ai mass-media, cercetători și profesori români și italieni, printre care Prof. dr. Alexandru Barnea, arheolog de talie internațională. Acestea vor fi precedate de proiectarea în premieră absolută a unui film documentar arheologic și turistic, produs de Fondo „Giulio Magni” și WTC Bucharest. Va urma un intermezzo muzical care va face trecerea spre un cocktail oferit de organizatori.

Programul de manifestări se va încheia sâmbătă, printr-o slujbă religioasă oficiată de I.P.S. dr. Teodosie, arhiepiscopul Tomisului pentru comunitatea ortodoxă din Italia și un concert de muzică veche în interpretarea Corului „Armonia” din Constanța.

Organizat sub patronajul Arhiepiscopiei Tomisului, alături de Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Culturii și Cultelor, Primăria Municipiului București, evenimentul mobilizează organizații și personalități din diferite sfere ale societății civile, agenții economice, oameni de afaceri, sponsori, reprezentanți ai mass-media din România și Italia. Astfel de manifestări de un înalt nivel internațional contribuie la crearea unei imagini cât mai corecte și adevărate a valorilor României în străinătate, dar și la promovarea, în plan bilateral, a schimburilor economice și a tradițiilor noastre latine, de când creăm și construim împreună pentru un viitor comun. ■

ROMA - BUCAREST
2000 ANNI DI LATINITA'

REBUILDING BRIDGES
HISTORY, CULTURE, TRADE & EDUCATION

25 - 27 SETTEMBRE 2008
ACCADEMIA DI ROMANIA, ROMA

Mincu”, World Trade Center Bucharest și Fondo „Giulio Magni”, inaugurat la București (februarie 2008), cu scopul de a promova imaginea României în plan intern și internațional.

O misiune economică din România la nivel înalt va participa

Seară italiană la Fălticeni cu Brigata Torquemada

Peste 100 de fălticeni au participat miercuri, 2 iulie, la seara muzicală oferită de Asociația Italienilor din România – RO.AS.IT –, Muzeul de Artă „Ion Irimescu”, Asociația Culturală Bucovina și ARCI din Torino. În public, alături de președintele Asociației Italienilor din România, dl. deputat Mircea Grosaru, s-au aflat și oficialitățile locale reprezentate de însuși primarul localității, dl. Vasile

Tofan și viceprimarul acesteia, dl. Gheorghe Aldea.

Spectacolul a fost găzduit de Sala de festivități „Aurel Băeșu” a Muzeului de Artă „Ion Irimescu”. În fața publicului a fost prezentat un repertoriu clasic, susținut la chitară de Giorgio Mirto și Victor Villa Dangos, urmat de muzică tradițională italiană cu Brigata Torquemada din Torino. Torinezii au o activitate muzicală de aproape opt ani, devenind mai cunoscuți în anul 2003, cu

ocazia participării și a succesului înregistrat la Bienala tinerilor artiști europeni. Într-o lume dominată de o muzică ultraritmă, zgomotoasă și uneori lipsită de armonie, Brigata Torquemada are curajul unui proiect clar, acela de a promova folclorul tradițional italian. ■

Ioana Grosaru

Investiții italiene în Banat

Investimenti italiani

Romital

Dai rapporti annuali redatti per la Camera di Commercio e dell'Industria di Timișoara abbiamo ottenuto informazioni riguardanti l'attività della **Romital**, società che deteneva l'esclusiva per la vendita all'ingrosso e al dettaglio dei prodotti dell'„Azienda Colori Nazionali Affini” – A.C.N.A. – Milano per il Banat e l'Ardeal. La società aveva la sede (il magazzino e gli uffici) nella fabbrica in Splaiul Peneș Curcanul nr. 4 e una filiale a Sibiu (fino al maggio del 1944), in str. Regele Mihai I nr. 9, dove lavoravano due dipendenti; veniva aperta l'8 febbraio 1941 dall'ingegnere Eduardo (Dino) Fossati, con domicilio in Calea Aradului nr. 22 (più tardi sede dell'asilo U.T.T.), in collaborazione con l'avvocato Ioan Teban, con un'esperienza di due anni nell'Industria della

Nel numero 6 della nostra rivista abbiamo presentato uno dei più importanti investimenti italiani in Banat nel periodo interbellico – Romitex – in questo numero continueremo a raccontarvi di altre due società italiane.

Le informazioni sono state raccolte dal nostro collaboratore il signor Vali Corduneanu dagli archivi di Timișoara da dove risulta ancora una volta quanto era importante l'attività economica e culturale svolta in quel periodo dagli italiani nella città di Timișoara.

lana, il capitale sociale era di 700.000 lei, 70% apparteneva a Ioan Teban (Presidente del Consiglio di Amministrazione), il 20% a E. Fossati ed il rimanente 10% ad altre persone. Per poter aprire la società, Fossati, diplomato alla scuola Regionale Pratica per Ingegneri di Padova (1929), ha presentato un certificato nel quale si attestava che nel 1935 era capo in una fabbrica e coordinava le sezioni di filatura, tessitura, stiratura, coloritura e sbiancatura. Da un certificato dell'Agenzia Consolare di Timișoara sappiamo che si era sposato a Bergamo l'8 gennaio 1936 con Lina Vitali. Scopriamo inoltre che l'oggetto dell'attività della società erano colori tessili, prodotti chimici e prodotti per l'industria tessile. Il responsabile tecnico della **Romital**, società che in un certo periodo aveva 19 dipendenti (nel luglio 1946 solamente 10, e nel luglio del 1947 solo 4) era Tancredi Strona (n. 1914), diplomato alla scuola Politecnica, successivamente detentore di azioni della società, insieme alla moglie Olga che era anche censore nella società.

Romital ha iniziato ad avere problemi dall'anno 1943, quando non poteva più ricevere materiale dall'Italia (il 25 agosto si firmava l'armistizio), e la

I.G. Farbenindustrie veniva messa in liquidazione. Nel 1941 ottenne un profitto di 333.186 lei, nel 1942 di 1,29 milione di lei, perché nel bilancio datato 31 dicembre 1944 risultava per la prima volta in debito (6,9 milioni di lei), al 31 dicembre 1945 il deficit raggiunse i 12,5 milioni. Il 30 ottobre 1945, Fossati dà le dimissioni dal Consiglio d'Amministrazione, vendendo le 500 azioni in suo possesso (del totale di 3.500). Dopo la normalizzazione avvenuta nel 1947, per poter far fronte al pagamento delle tasse vennero venduti due lotti di case. A partire dal 1 aprile 1948, dopo il crollo del volume dell'attività, la società si sposta in affitto in Bd. Mihai Viteazul nr. 28. Dal 3 luglio 1948 si conserva una richiesta per l'accettazione della vendita di oggetti en detail con la seguente motivazione: „nella nuova situazione economica soltanto il commercio di cose in dettaglio può soddisfare un ruolo di utilità per la comunità”.

Romital venne radiata il 4 aprile 1949, e così si è spenta la fama degli imprenditori.

Casa Editrice Fondazione O. Varzi

Nei mesi di aprile e novembre 1943, il quotidiano „Dacia” ha pubblicato due lunghi articoli che descrivevano l'attività dell'Istituto Italiano di Cultura, che aveva la sua sede accanto al Consolato Italiano di Timișoara, con sede nei locali della Banca Italo-Romena (Piața Libertății nr. 5).

L'Istituto era diretto dal prof. Silvio Guarnieri, colui il quale a partire dal 1938 ha intensificato l'organizzazione di manifestazioni culturali – di corsi in lingua italiana, concerti, conferenze. La Biblioteca dell'Istituto aveva 1.600 volumi, con una sezione scientifica di 120 volumi, tra questi libri si trovava anche l'„Enciclopedia Italiana” (36 volumi), donata da Attilio Fossati, per ricordare la memoria di Oliveiro Varzi (n.1937), figlio di Ercole Varzi, pilota civile e militare, morto in un incidente aereo. Presso i locali della biblioteca si potevano leggere 25 riviste e giornali italiani di cultura, di teatro e di scienza. L'Istituto ha editato due libri in lingua italiana di Aurel Cosma Jr.: „Italiani nel Banato” (1939), „Considerazioni sull'origini dei romeni” (1940). Alla memoria di Attilio Fossati, i suoi successori hanno creato la **Casa Editrice Fondazione Oliveiro Varzi**, la quale ha pubblicato molti lavori in lingua romena, tra i quali „Momenti di arte e cultura italiana”, del rinomato italianista Alexandru Marcu (1894 – 1955), sottosegretario di Stato del Ministero della Propaganda condotto da Mihai Antonescu e „Banato al tempo dei romani” del naturalista Alexandru Borza.

in Banat (II)

În numărul 6 al revistei noastre am prezentat una dintre cele mai importante investiții italiene în Banat din perioada dintre cele două războaie mondiale – Romitex-ul, iar în continuare vă prezentăm informații despre alte două reprezentanțe italiene, date culese de colaboratorul nostru, dl. Vali Corduneanu, din arhivele timișorene și din care rezultă, o dată în plus, cât de importantă era activitatea economică și culturală desfășurată de italienii din Timișoara în acea epocă.

Romital

Din rapoartele anuale întocmite pentru Camera de Comerț și Industrie Timișoara am obținut informații privitoare la activitatea **Romital**, cea care deținea exclusivitatea vânzării, en gros și en detail, a produselor „Azienda Colori Nazionali Affini” – A.C.N.A. Milano pentru Banat și Ardeal. Firma își avea sediul (depozit și birouri) în fabrică, pe Splaiul Penes Curcanul nr. 4 și o sucursală la Sibiu (până în mai 1944), pe str. Regele Mihai I nr. 9, unde lucrau doi angajați; fusese înființată în 8 februarie 1941 de inginerul Eduardo (Dino) Fossati, cu domiciliul pe Calea Aradului nr. 22 (mai târziu aici a funcționat grădinița U.T.T.), în colaborare cu avocatul Ioan Teban, cu o vechime de 2 ani la Industria Lânei; capitalul social era de 700.000 lei, 70% aparținând lui I. Teban (președintele Consiliului de Administrație), 20% lui E. Fossati și 10% altor persoane. Pentru a înființa firma, Fossati, absolvent al Școlii Regionale de Aplicație pentru Ingineri din Padova (1929), a prezentat o adeverință din care reieșea că din 1935 era șef de fabrică, conducând secțiile de filatură, țesătorie, apretură, vopsitorie și albitorie. Dintr-o adeverință a Agenției Consulare din Timișoara știm că s-a căsătorit la Bergamo, în 8 ianuarie 1936, cu Lina Vitali. Din antetul societății aflăm și obiectul de activitate: culori de anilină, produse chimice și produse pentru industria textilă. Conducătorul tehnic al **Romital**, firmă care a avut la un moment dat 19 angajați (în iulie 1946 mai rămăseseră 10, iar în iulie 1947 – 4), a fost Tancredi Strona (n. 1914), absolvent al Școlii Politehnice, mai târziu el deținând acțiuni împreună cu soția sa Olga, care a ocupat și funcția de cenzor.

Romital a început să aibă probleme din anul 1943, când nu mai putea primi marfă din Italia (în 25 august se încheiasse armistițiul), iar I.G. Farben-industrie fusese lichidată. În 1941 obținuse un beneficiu de 333.186 lei, iar în 1942 – 1,29 milioane lei, pentru ca în bilanțul întocmit la 31 decembrie

1944 să apară pentru prima oară în deficit (6,9 milioane lei); la 31 decembrie 1945 deficitul ajunsese la 12,5 milioane. În 30 octombrie 1945, Fossati a demisionat din Consiliul de Administrație, vânzându-și cele 500 de acțiuni deținute (din totalul de 3.500). După stabilizarea din 1947, pentru a se plăti impozitele au fost vândute două loturi de casă. De la 1 aprilie 1948, după scăderea volumului activității, firma se va muta cu chirie pe Bd. Mihai Viteazul nr. 28. Din 3 iulie 1948 se păstrează o cerere pentru acceptul vânzării cu amănuntul cu următoarea motivație: „în noua orânduire economică numai comerțul cu amănuntul poate să îndeplinească un rol economic util comunității”. **Romital** a fost radiată la 4 aprilie 1949. Și așa s-a stins faima falnicilor întreprinzători.

Editura Fundației O. Varzi

În lunile aprilie și noiembrie 1943, cotidianul „Dacia” a publicat două articole ample referitoare la activitatea Institutului Italian de Cultură, care funcționa pe lângă Consulatul Italian din Timișoara, cu sediul în clădirea Băncii Italo-Române (Piața Libertății nr. 5). El era condus de prof. Silvio Guarnieri, cel care din 1938 a intensificat organizarea de manifestări – cursuri de limba italiană, concerte, conferințe. Biblioteca Institutului avea 1.600 de volume, cu o secție științifică de 120 volume; printre aceste cărți se afla „Enciclopedia Italiana” (36 de volume), donată de Attilio Fossati, pentru a cinsti memoria lui Oliveiro Varzi (n. 1903), fiul lui Ercole Varzi, pilot civil și militar, mort într-un accident de aviație. Aici se puteau citi 25 de reviste și ziare italiene de cultură, teatru și știință. Institutul a editat două cărți în limba italiană ale lui Aurel Cosma Jr.: „Italiani nel Banato” (1939), „Considerazioni sull’origini dei romeni” (1940). În memoria lui Attilio Fossati, urmașii săi au înființat **Editura Fundației Oliveiro Varzi**, cea care a publicat mai multe volume în limba română, printre care „Momente de artă și cultură italiană”, a renumitului italianist Alexandru Marcu (1894 – 1955), fost subsecretar de stat în Ministerul Propagandei, condus de Mihai Antonescu și „Banatul în timpul romanilor” a naturalistului Alexandru Borza. ■

Vali Corduneanu

ITALIENI
DE
ER
ERI

Voluntari italieni în Parohia catolică Mater Dolorosa

Vitraliu reprezentând pe Sf. Dorotea din Cezareea, aprox. 1450, Musée national du Moyen Âge, Paris

Toți diferiți – toți egali: aceasta a fost tema căreia părintele paroh Martin Căbălaș i-a dedicat liturgia din cea de a treia duminică a lunii august, plecând de la un verset din Evanghelia Domnului nostru Isus Cristos după Sfântul Matei. O femeie canaaneană vine la Isus să-i ceară exorcizarea fiicei ei. Deși nu făcea parte din neamul

ales, Isus i-a încercat credința și, apoi, văzând cât de mare este aceasta, i-a îndeplinit dorința și în același ceas fiica ei s-a vindecat.

Părintele paroh a apelat la această pildă pentru a demonstra că toți cei care se închină unuia și aceluiași Dumnezeu și se roagă lui, indiferent de ce neam sunt și indiferent în ce limbă se roagă, sunt ascultați. Așa se face că părintele a invitat la rugăciune în altar o româncă, o italiancă, un grec, o indiancă și o nemțoaică și fiecare a spus rugăciunile liturghiei în limba sa. A fost un moment de profundă emoție și credință, întregit de predica părintelui care a dezvoltat aceași idee.

După liturghie, prin bunăvoința aceluiași părinte paroh, am avut bucuria să-i cunosc pe voluntarii italieni, membrii grupului trimis de *Congregația Suore Maestre di Santa Dorotea*, pentru a se ocupa, în vacanța de vară, de animarea timpului liber al copiilor din parohia Mater Dolorosa din cartierul Bucureștii-Noi.

Tinerii noștri animatori erau cu toții din Treviso, unde există o comunitate a congregației Dorotea din care ei fac parte, și se numesc: Sr Paola Maistrello, Sr Silvia Raghetti, Claudia Bastianon, Dina Arianna, Alberto Speronello și Sara De Maria. Unii sunt pentru prima dată

în România, alții au mai fost și au revenit, ca de exemplu Alberto, pentru care România este un paradox, o țară plină de contraste, dar cu care el are o mare afinitate.

În regiunea Treviso s-a creat chiar un ansamblu de grupuri de asemenea voluntari care pleacă în țările lor de misiune, pentru a da ajutor oriunde este o situație de urgență și, cu precădere, în parohiile cu care sunt înfrățite. Înainte de plecarea din Italia ei sunt antrenați pentru această activitate în cadrul întâlnirilor organizate de *Congregația Suore Maestre di Santa Dorotea* cu sediul central la Roma. Tinerii voluntari vin, mai ales în vacanțele de vară, dar și în celelalte vacanțe (de Paște, de Crăciun) pentru că în timpul anului se duc la școală sau lucrează la ei acasă.

Padre Martin, după cum i se adresează toată lumea, ne spune că sosirea voluntarilor italieni nu este o premieră în parohia sa, că aceștia au început să vină încă din 1991 de la Torino, Firenze, Padova sau Ticino (Elveția Italiană), trimiși de aceeași congregație Dorotea pentru a fi de ajutor, dar și pentru a avea o experiență de viață în altă țară, ceea ce-i ajută să se formeze ca oameni. ■

Gabriela Tarabega

Suoni di primavera la Tulcea

Centrul European pentru Diversitate din Tulcea a organizat și în acest an *Săptămâna filmului interetnic*, manifestare ajunsă la a treia ediție. Și unde în altă parte ar fi fost mai potrivit de organizat un asemenea eveniment decât în acest mozaic de etnii pe care-l reprezintă Tulcea, acest oraș cu parfum de legendă, pământ locuit din timpuri imemorabile, primele mărturii arheologice coborând până în secolele XI-VII î.H. ?

Aici au locuit de-a lungul vremurilor, laolaltă cu populația locală, romani, greci, otomani, ucraineni, turco-tătari, ruși lipoveni, italieni etc.

Așadar, între 22 și 29 iunie a.c. s-a desfășurat pe scena amenajată pe faleza Dunării de la Tulcea *Săptămâna filmului interetnic* și nu numai, întrucât manifestarea s-a dorit a fi una complexă. De aceea au fost invitate ansambluri reprezentative de muzică și dansuri ale minorităților naționale din toate colțurile țării.

Fiecare seară a fost dedicată uneia dintre etnii, pornind de la ucraineni, germani, rromi, italieni, ruși, turco-tătari, greci și ajungând până la români. Formațiile acestora au evoluat pe scena de pe faleză aducând câte ceva din zestrea cântecelor și dansurilor tradiționale proprii, într-un program artistic unic, urmat de filmele înscrise în programul săptămânii, ce s-a transformat într-un veritabil festival.

Spectacolele au debutat energic cu acordeonul magic al artistului ucrainean Vasile Lutac, care a deschis seara ucraineană și au continuat să crească în intensitate cu fiecare seară, grație ansamblurilor invitate și filmelor proiectate, încheindu-se cu programul de excepție prezentat de ansamblurile românești *Dorulețul*, *Baladele Deltei* și *Altona*, precum și cu vizionarea filmului românesc *California Dreaming*.

Seara dedicată etnicilor italieni s-a bucurat și ea de un succes deosebit, etnia fiind reprezentată de corul de copii *Suoni di primavera* al Comunității *Casa Italia* din Galați. Corul este format din copii ai etnicilor italieni

și simpatizanți ai acestora, elevi ai Școlii gimnaziale nr. 7 *Constantin Brâncoveanu*. Sub bagheta dirijorului Viorel Heisu de la Teatrul muzical *Nae Leonard* din Galați, micii artiști, în frumoase costume tradiționale, au încântat cu glasurile lor cristaline, ca și la edițiile anterioare, spectatorii veniți în număr mare pe faleza Dunării, care au fredonat împreună cu ei melodiile deja cunoscute..

Spectacolul a fost urmat de proiecția filmului *Mediterraneo / Sfârșit de război în Mediterana* (Italia, 1991), în regia lui Gabriele Salvatores, distins cu Oscar-ul pentru cel mai bun film străin, în 1992. În rolurile principale: Diego Abatantuono și Claudio Bigagli.

La încheierea manifestării, gazdele le-au oferit participanților tradiționala plimbare cu vaporul pe Dunăre.

În drumul spre casă, membrii corului *Suoni di primavera* au făcut un scurt popas la Mănăstirea Celic-Dere, vatră de pietate a ortodoxismului. Incinta mănăstirii adăpostește un tezaur religios neprețuit: Sfintele moaște ale Cuviosului Arhim, Icoana făcătoare de minuni a Mântuitorului Hristos sau Icoana Maicii Domnului, pictată pe lemn la 1600.

Și ca totul să fie de neuitat, la plecare Maica Stareță le-a servit micilor artiști câte un pahar de nectar de fructe de pădure (autentic!). ■

Andreea Dell'Agnolo

Nicolae Luca

Condiția (VII) imigrantului italian

Italienii emigrați pe teritoriul actual al României au fost *constructori* – arhitecți, ingineri, antreprenori, zidari, faianțari, cărămidari, tâmplari, dulgheri, tinichigii, mozaicari, sculptori în ipsos, sculptori în piatră, sculptori în lemn, zugrăvi etc., *lucrători silvici* specializați în tăierea, fasonarea și transportul buștenilor în condiții dificile de teren, *muncitori în exploatarea de prelucrare a lemnului, pietrari*. Au lucrat ca mecanici de locomotivă, impiegați de mișcare, șefi de gară la CFR, ingineri, tehnicieni, muncitori la construcția și întreținerea de drumuri și sosele.

O profesie care i-a afirmat de-a lungul timpului a fost cea de comerciant, neguțător. Încă din Evul Mediu, în limba română au intrat cuvinte ca *pieță*, de origine venețiană, *furtună*, care în italiana medievală avea și sensul de *vijelie, timp instabil*, nu numai pe cel de *soartă*, apoi *venetic*, care îi desemnează pe străini. Foarte mulți termeni din limbajul specific lucrătorilor silvici au fost preluați și folosiți de muncitorii români, printre care și *țapină* ce provine din friulanul *sapin, zappino*. Din economia casnică friulană a pătruns în limba română cuvântul *scarpet*, cu forma de *scarpeți*, un fel de cipici din postav care se confecționează și acum în zona Câmpulungului, județul Argeș. Alte ocupații au fost cele de profesor, medic, muzician, funcționar bancar ș.a.

Componența profesională și destinația sectorial-economică a grupurilor de italieni, aflați temporar sau stabiliți definitiv în România de la sfârșitul secolului XIX și până la finalul perioadei interbelice din secolul XX, au răspuns nevoilor și cerințelor impuse de etapele modernizării țării, proces început în a doua jumătate a secolului XIX, continuat până în ajunul Primului Război Mondial și reluat imediat după încheierea acestuia, în noile condiții teritoriale.

Agricultură

Primele grupuri formate din circa 30 familii din Udine, Cividale del Friuli, Cormons și Goriția au fost aduse după 1860 de Pera Opran și instalate pe moșia sa de la Ișalnița, județul Dolj. În același județ, pe moșia lui Constantin Argetoianu, alte familii au înființat satul Atârnați, astăzi Izvorul Rece, numărul persoanelor fiind mult mai ridicat. Din provincia Belluno vor sosi familii care vor întemeia satul Talieni, acum dispărut. Muncitori agricoli vor fi instalați și la Breasta, Lunca-Mofleni, Crețești, Trepezița, tot în județul Dolj.

În 1879 sosesc în Moldova 72 familii din

Trecenta, provincia Rovigo, regiunea Veneto, pentru amenajarea unei orezării pe moșia de la Cornești, județul Iași, a tatălui poetului Dimitrie Anghel, proiect eșuat datorită falimentului investiției. Problema italienilor va fi rezolvată abia în 1888, în urma contactelor repetate pe care consulul italian de la Galați le-a avut cu guvernul român, când emigranții și-au dat acordul să fie transferați în Dobrogea, la Cataloi.

Pentru colonizarea Bărăganului, în deceniul 1880-1890, au fost aduși circa 3.000 de italieni, care au fost așezați lângă Călărași, unde au fondat localitatea Gambetta. Mulți au plecat la București, Ploiești, Târgoviște, Craiova etc., satul fiind desființat prin 1970. Emigrația pentru activități sezoniere s-a derulat în fiecare an, inclusiv în 1907, cel al răscoalei țărănești, când au intrat în țară 4.219 lucrători, mulți muncind în Moldova. Nu avem date despre imigranți italieni prezenți în Transilvania pentru astfel de activități.

Exploatarea de tăiere, transport și prelucrare a lemnului

Încă de la sfârșitul secolului XVIII și începutul secolului XIX, echipe de lucrători forestieri, specialiști în tăierea, instalațiile de transport și prelucrarea lemnului sunt prezente în Banat și Transilvania, ale căror păduri vor continua să fie exploatare de alte generații pe întreg parcursul secolului XIX și în primul deceniu al celui următor, alături de cele aflate pe văile râurilor carpatine din

Muntenia și Moldova, unde întemeiază adevărate colonii. Proveneau din Trentino, Cadore (Veneto), Udine și Carnia (Friuli). Între 1860-1880 în pădurile Transilvaniei și Bucovinei au lucrat peste 1.500 de persoane numai din Carnia, zonă montană în nordul provinciei Udine. Mai cunoscute sunt coloniile de lucrători din bazinul Hațegului, cele de la Ghelinta, Lipova, Sebeș, Tâlmaci, Brezoi, Sadu, Stâlpeni, Bușteni, Azuga, Nehoiu, dar și altele de pe văile Argeșului, Râului Doamnei, Vâlșanului, Tazlăului, Tarcăului, Bistriței, Sucevei, Moldovei, Putnei ș.a. Unii se stabilesc definitiv în localitățile menționate mai sus, la Sântămăria-Orlea, Clopotiva, Râu de Mori, Râmnicu Vâlcea, Curtea de Argeș, Corbi, Piatra Neamț, Bicaz, fără a încheia lista aici.

Industria extractivă

a) cariere de piatră

O altă migrație este formată din lucrătorii de la carierele de piatră din Păuliș (Arad), Malnaș și Bixad (Covasna), Albeștii de Muscel (Argeș), Teșila, Talea și Comarnic, (Prahova), Viștea (Cluj) ș.a. Ea va crește după 1880 când vor fi deschise și concesionate carierele din Dobrogea: Turcoaia, Iacobdeal, Greci, Măcin, Rasova ș.a. În 1892 în carierele din Albeștii de Muscel se aflau peste o sută de pietrari italieni. În 1914 în Iacobdeal existau 45 de familii formate din 400 de persoane, în Greci – 40 familii (300 de persoane), în Măcin circa 80 de persoane și alte 100 răspândite în satele din jur.

b) cărbune, metale, sare, petrol

Italiani, mai ales din Trentino și Friuli, lucrează la minele de cărbune din Petroșani, Lupeni ori la cea de sare din Târgu Ocna, în vreme ce alții sunt angajați la minele de aur din Roșia Montană, Săcărâmb, Băița ș.a.

Specialiști în domeniul petrolului sunt angajați la exploatarea din Prahova, Dâmbovița, Bacău.

Construcții edilitare, șosele, căi ferate, poduri, tuneluri ș.a.

Lucrătorii din acest domeniu au constituit cel mai mare flux migrator de italieni în România din a doua parte a secolului XIX și începutul de secol XX. Zidari – peste 6.000 prezenți în București în 1898 –, faianțari, dulgheri, sculptori în piatră, mozaicari, cărămidari, fierari, pictori decoratori și alții au făcut naveta prin diverse localități rurale și urbane pentru a ridica biserici, case, școli, conace boierești, cantoane, poduri, viaducte, monumente sau pentru a amenaja aducțiuni și cursuri de apă. La construcția a aproape tuturor tronsoanelor de cale ferată din România, indiferent de antreprenori, au participat și italienii. Același lucru îl putem afirma și în cazul șoselelor și podurilor. Atunci când nu și-au primit drepturile salariale promise ori li s-a întârziat foarte mult plata acestora, au organizat greve, așa cum s-a întâmplat în 1868 la șantierele de construcție a căilor ferate București – Giurgiu, Simeria – Petroșani, și în 1877, a căii ferate strategice Giurgiu – Frătești – Zimnicea, acum desființată. Tot în acest domeniu, merită a fi

menționată contribuția deosebită a inginerilor și pietrarilor italieni la construcția podului de la Cernavodă, inaugurat în anul 1895.

O emigrație aparte este cea intelectuală și cultural-artistică, formată din profesori, ingineri, arhitecți, artiști la Opera italiană din București și Teatrul din Craiova, muzicieni ș.a.

Tot în secolul XIX, în Moldova și Țara Românească își găsesc adăpost emigranți politici.

Statisticile evidențiază următoarele cifre privind populația italiană stabilită în România în diferite perioade: 1871 – 830 persoane, 1881 – 1.762 persoane, 1891 – 5.300 persoane, 1901 – 8.841 persoane, 1911 – 6.000 persoane, 1921 – 12.246.

Cifrele despre emigrația sezonieră sunt mult mai mari. Astfel, în anul 1908, pe teritoriul de atunci al României au intrat, individual, 3.973 muncitori italieni, iar în grup 748 și au ieșit, individual 2.612, iar în grup 243. Au mai intrat 1.573 călători și au ieșit 1.673.

În perioada interbelică fluxul migrator sezonier se ridică la aproximativ 60.000 persoane. Este o circulație în care sunt angrenați antreprenori și muncitori constructori, sculptori în piatră și marmură, sculptori de monumente funerare, pictori decoratori ș.a. În privința celor stabiliți în România, numărul lor nu a depășit în nici o etapă cifra de 25.000 persoane. ■

Componenta profesională și destinația sectorial-economică a grupurilor de emigranți

SCHEDARIO FIȘIER

■ Umanismul latin debutează în Transilvania în timpul instalării dinastiei angevine de sorginte franco-napoletană pe tronul regilor maghiari.

■ Printre personalitățile aduse de Carol Robert de Anjou (1308 – 1342), care se regăsesc și în Transilvania, s-a aflat și Giacomo da Piacenza, fost profesor de medicină la Napoli între 1307 – 1309 și apoi medic la Gemona, în Friuli. Ajuns medic la curtea lui Carol Robert de Anjou, l-a însoțit pe acesta în Ungaria. În 1333 ocupă și postul de episcop de Cenad.

■ Contactele umaniste cu Italia continuă și sub scurta domnie a lui Carol de Anjou-Durazzo (1385 – 1386).

■ Ele cunosc amploare în timpul domniei lui Sigismund de Luxemburg (1387 – 1437), îndeosebi după cele două călătorii pe care acesta le face în Italia, cu care ocazie îi cunoaște pe Leonardo Bruni, Poggio Bracciolini, Ambrogio Traversari, Francesco Filelfo ș.a.

■ Peste 500 consilieri, învățați, rude etc. de origine italiană s-au aflat în serviciul lui Sigismund de Luxemburg sau au primit de la el privilegii și beneficii.

■ Filippo Scolari zis Pippo Spano (1369 – 1426), conte de Timișoara, este figura emblematică a imigrației italiene în Ungaria, inclusiv în Transilvania, în timpul lui Sigismund de Luxemburg.

■ Afirmat drept unul din marii condotieri ai vremii, acesta își aduce în Ungaria o parte din rude. Andrea Scolari este episcop de Oradea (1409 – 1426), iar Giovanni Milanese da Prato, tot episcop de Oradea în 1426.

■ La curtea lui Pippo Spano se află arhitecți și meșteri italieni care iau parte la diverse lucrări, îndeosebi la fortificarea cetăților de pe Dunăre ridicate în partea dunăreană a Banatului și la construcția spitalului din Lipova.

■ Alți italieni sunt implicați în comerț, în afaceri bancare și de intermediari financiare.

■ Patronimele *olos, oros* frecvente în Transilvania derivă de la *olasz* – italian. *Olaszország* = *Italia*. *Oros* = *olos* atestat documentar în 1184.

■ Într-un document din 8 mai 1515 este semnalat Michele Olos.

■ La declarația de vânzare a casei sale din Aiud, în anul 1584, medicul

și emigrantul politic italian Giorgio Blandrata are ca martor și pe Antal Olsz.

■ Într-un document din 10 februarie 1658 există o listă cu numele și prenumele unor persoane înnobilate de principele Gheorghe Rákóczi II din care vă prezentăm câteva: György Sartoris-Szabò din Sebeș, Márton Sartoris din Copșa Mare, István Sartoris-Szabò din Dipșa și Mihály Gothárdi. Numele de familie Sartoris este răspândit în Piemont, în vreme ce Szabò este echivalentul său în limba maghiară. Gothárdi este transcrierea în maghiară a patronimului italian Gottardi, foarte răspândit în Nord. El va fi regăsit în documentele privind emigranți care au lucrat în secolul XIX la calea ferată Oravița-Anina și ai căror urmași există și astăzi în diverse zone din Banat. ■

Nicolae Luca

Legea privind votul uninominal

și consecințele sale imediate (III)

Mircea Grosaru
Doctorand în drept comercial, membru în
Comisia juridică de
Disciplină și Imunitate
a Camerei Deputaților

Cum se votează la alegerile parlamentare

După ce în numerele trecute ale revistei noastre am făcut câteva comentarii în legătură cu Legea nr. 35/2008, legea votului uninominal, chiar dacă încă nu fusese promulgată, iată că suntem în septembrie și peste circa 2 luni vom fi din nou la vot. Întrebările firești ale tuturor etnicilor italieni sunt aceleași: cum votăm la votul uninominal, care este diferența față de vechiul sistem de vot, cu cine votăm și de ce? Voi căuta să lămuresc doar câteva din întrebările la care mulți încearcă să găsească un răspuns cât mai exact. Dacă ar fi să avem în vedere textele din Legea nr. 35/2008, legea votului uninominal, referitoare în mod strict la minorități, trebuie să le citim de mai multe ori. Acestea ar fi următoarele:

art.2 – (29) 29. minoritate națională - cea etnie care este reprezentată în Consiliul Minorităților Naționale;

art.9 – (1) Organizațiile cetățenilor aparținând unei minorități naționale definite potrivit art. 2 pct. 29, legal constituite, care nu au obținut în alegeri cel puțin un mandat de deputat sau de senator au dreptul, potrivit art. 62 alin. (2) din Constituția României, republicată, la un mandat de deputat, dacă au obținut, pe întreaga țară, un număr de voturi egal cu cel puțin 10% din numărul mediu de voturi valabil exprimate pe țară pentru alegerea unui deputat.

(2) Pot depune candidaturi organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale reprezentate în Parlament.

(3) Pot depune candidaturi și alte organizații ale cetățenilor aparținând minorităților naționale definite potrivit art. 2 pct. 29, legal constituite, care sunt de utilitate publică și care prezintă Biroului Electoral Central o listă de membri cuprinzând un număr de cel puțin 15% din numărul total al cetățenilor care, la ultimul recensământ, s-au declarat ca aparținând minorității respective.

(10) Organizațiile prevăzute la alin. (1)-(3) pot participa la alegeri și pot depune candidaturi numai sub denumirea și cu semnul electoral ale respectivei organizații.

(11) Prin excepție de la prevederile art. 29 alin. (2), organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale pot depune aceeași candidatură pentru Camera Deputaților în mai multe colegii uninominale. O organizație a unei minorități naționale poate propune același candidat pentru mai multe colegii uninominale aparținând diferitelor circumscripții electorale, numai în condițiile în care propune un singur candidat la nivel național și doar pentru alegerea Camerei Deputaților.

Așadar, în cazul minorităților naționale, ceea ce ne interesează în mod direct, singurii reprezentanți ai etniei sunt cei care sunt membri în Consiliul pentru Minoritățile Naționale, legea fiind extrem de clară în ceea ce privește acest lucru, din

care se înțelege că doar organizația care are reprezentare parlamentară (conform alin. (2) al art. 9) poate fi membră a Consiliului pentru Minoritățile Naționale și implicit poate participa la alegeri. Aș dori să fac și un scurt comentariu în acest sens, având în vedere că din anul 1990 și până în prezent, toate organizațiile etnice înființate au avut suficient timp pentru a demonstra că sunt bine organizate la nivel național, dar mai ales că desfășoară o activitate de interes public.

În ceea ce privește candidatura pentru alegerile parlamentare, mai trebuie menționat faptul că cetățenii membri ai Uniunii Europene pot candida doar dacă au cetățenia română și domiciliul în România, conform art. 37, alin. (2) din Constituția României, spre deosebire de alegerile locale, la care candidatura era acceptată în mai multe condiții. Acest lucru se pare că este firesc, având în vedere cunoașterea problematicii atât de complexe din România, dar mai ales a legislației și nevoilor cetățenilor. Ori, toate aceste lucruri sunt bine-cunoscute de cetățenii români, care s-au confruntat cu astfel de probleme o mai mare perioadă de timp, în țara noastră – și mai puțin de către un cetățean străin venit poate în România doar pentru afaceri.

Candidaturi pentru RO.AS.IT.

În ceea ce privește candidaturile din partea RO.AS.IT. pentru alegerile parlamentare, Comitetul director a stabilit, cum este și firesc, anumite criterii care trebuie îndeplinite pentru a candida, precum: experiență, cunoașterea problematicii minorității, studiile, vechimea în organizație și modul în care s-a contribuit prin activități la nivel național la dezvoltarea imaginii etniei, la păstrarea limbii, culturii și tradițiilor, ceea ce reprezintă obiectivul principal al unei organizații etnice.

Un alt criteriu, deloc de neglijat, îl reprezintă contribuția personală la campania electorală de la alegerile parlamentare, care implică atât logistica aferentă, cât și un sacrificiu material, având în vedere și numai faptul că aceasta trebuie făcută la nivel național, prin toate mijloacele mass-media, dat fiind că minoritatea italiană este mult inferioară numeric, numărului de voturi necesare pentru câștigarea unui mandat la Camera Deputaților.

În aceste condiții, doritorii să-și depună candidatura pentru singurul mandat de deputat al minorității italiene sunt rugați să transmită, fie prin poștă, fie prin e-mail, la adresa: ufficio@roasit.ro, un curriculum cu cât mai multe detalii, urmând ca toate candidaturile să fie centralizate și discutate în Comitetul director, care va decide prin vot și va emite o hotărâre în acest sens. Pentru detalii se poate consulta site-ul Asociației Italianilor din România – RO.AS.IT. – www.roasit.ro

Michelangelo la Roma (I)

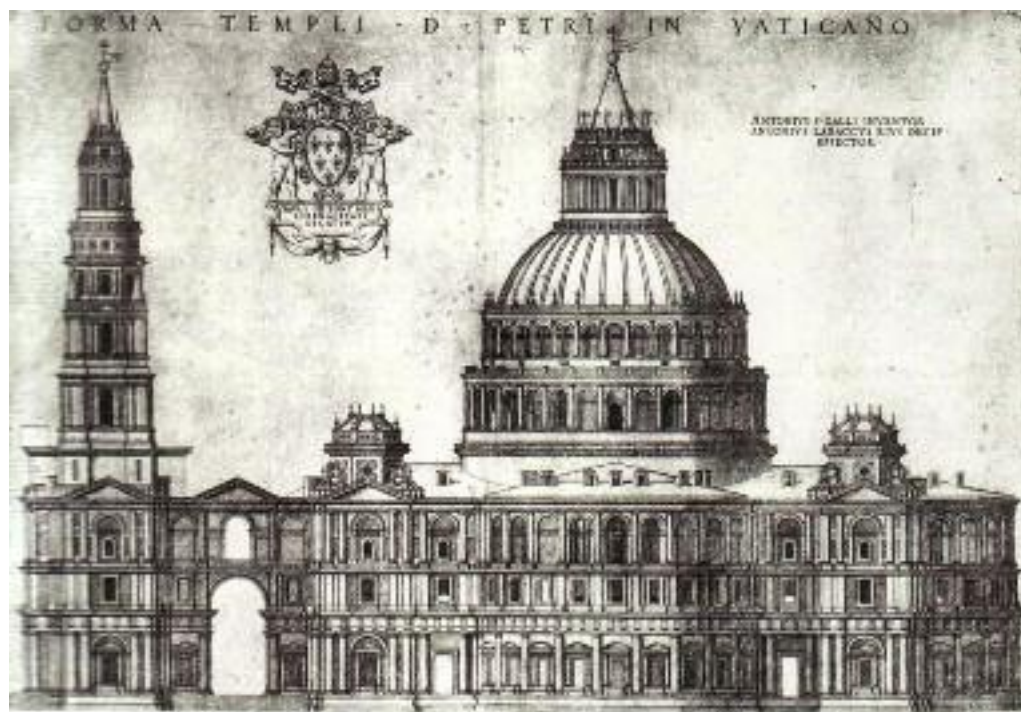
Aflându-mă la Roma cu oareștece interese de serviciu, am constatat cu plăcere că-mi rămân câteva ore libere ziua, dar mai ales noaptea, pentru a revedea orașul meu iubit, primul oraș occidental pe care l-am vizitat în

turistice recomandate de ghiduri competente, trebuia să găsesc o nouă abordare a Cetății Eterne. M-am hotărât să pornesc pe urmele capodoperelor artei italiene din Renaștere sau Baroc, epoci care au creat, în mare măsură, splendoarea și

Unde îl găsim pe Michelangelo la Roma? La Bazilica San Pietro, Capela Sixtină, Capela San Paolo, Castelul Sant'Angelo, Palatul Farnese, Biserica Santa Maria Sopra Minerva, Piața Capitoliului, Biserica San Pietro in Vincoli, Santa Maria Maggiore, Santa Maria degli Angeli sau la Porta Pia. Dar, să le luăm pe rând.

San Pietro. Michelangelo a fost numit de Papa Paul al II-lea, în anul 1549, „arhitect-șef și constructor al Bazilicii San Pietro”, pentru a continua opera începută de Bramante. Michelangelo a proiectat Domul inspirându-se după acelea ale Panteonului de la Roma și Bisericii Santa Maria del Fiore din Florența. Ulterior, bolta interioară a fost modificată de Cavalierul d'Arpino, iar Della Porta i-a completat profilul exterior, dar

Michelangelo Buonarroti (1475-1560), sculptor, pictor, arhitect, poet, reprezentant de vârf al Renașterii italiene, cu o enormă influență asupra dezvoltării artei occidentale. Se naște la Caprese (lângă Florența) ca fiu al unui magistrat. La 13 ani îl convinge pe tatăl său, care nu era deloc încântat de înclinațiile artistice ale fiului, să-l lase să lucreze în atelierul lui Domenico Ghirlandaio. Avea numai 14 ani când a început să studieze sculptura pe lângă Bertoldo di Giovanni, un elev al lui Donatello, pe baza statuiilor antice din grădina lui Lorenzo de Medici, Il Magnifico, protectorul artelor.

Antonio Salamanca – perspectivă exterioară nordică a machetei din lemn a Bazilicii Sf. Petru realizată de Antonio da Sangallo

viața mea și de care m-am îndrăgostit instantaneu și iremediabil. Cum nu eram, deci, pentru prima dată la Roma și cum făcusem de-a-lungul anilor diverse trasee

grandoarea Romei de azi. Aveam de ales, așadar, între Caravaggio, Rafael, Michelangelo sau Bernini și Borromini. Am ales Michelangelo.

în cea mai mare parte a fost respectat desenul făcut de Michelangelo între anii 1588 și 1593.

Michelangelo trecuse de 70 de ani când i s-a oferit conducerea

ROMA

Pe Colina Capitolului se poate
ajunge pe aleea cu trepte numită
„Cordonata”, construită
după un proiect al lui
Michelangelo Buonarroti

lucrărilor la Bazilica San Pietro și nu se simțea în stare să facă față unei munci atât de dificile care l-ar fi solicitat zilnic și pentru mult timp. A încercat să se sustragă onoarei pe care i-o făcuse Papa, fără să-l jignească, scuzându-se cu modestie că „arhitectura nu este propriu-zis arta lui”. În cele din urmă s-a supus voinței Papei și s-a angajat în această operă gigantică la care a lucrat până la moarte. Timp de 17 ani a condus lucrările, zilnic, cu o energie extraordinară, în pofida fragilității sale fizice și a ostilității contemporanilor săi (sunt cunoscute resentimentele confrăților față de un spirit novator), pentru a se asigura că proiectele lui vor fi puse în operă așa cum le-a gândit.

San Pietro, deci, i-a ocupat tot restul vieții și mistica lui dedicare acestei construcții constituie unul din polii sublimi ai operei sale romane. În toată această perioadă a refuzat orice altă invitație, orice altă comandă pentru că „plecând acum de aici – spunea el – ar fi cauza unei mari distrugerii, a unei mari rușini și a unui mare păcat”. A murit departe de ai săi pentru a-și îndeplini obligațiile asumate față de alții, față de sine însuși și față de Dumnezeu.

Pietà, considerată „o operă splendidă” (Vasari), este o lucrare de tinerețe a artistului despre care acesta spunea cu mândrie că este o operă laică. Grupul sculptural făcut dintr-un singur bloc de marmură a fost comandat în 27 august 1498 de Cardinalul Jean Billhères de Lagraulas, ambasador al lui Carol VII pe lângă Alexandru VI, și terminat spre sfârșitul secolului, probabil chiar pentru mormântul prelatului care o comandase, aflat la Capela Santa Petronilla, cunoscută sub

Capela Sixtină, interior

denumirea de „Capela Regelui Franței”, după concesionarea ei de către Papa Inocențiu VIII. După demolarea capelei, sculptura a fost dusă în vechea Sacristie de la San Pietro, apoi pe locul anticului cor sixtin, în noua logie a corului, iar din 1749 și până astăzi, expusă la Bazilica San Pietro în Capela Crucifixului, capelă dedicată acestei opere nemuritoare.

Pietà este prima lucrare în care Michelangelo introduce forma umană într-un discurs absolut nou, care ilustrează conceptul său despre datul religios și soluția acestuia raportată la corporalitatea omului. Astfel, pentru a scoate în evidență puritatea Fecioarei Maria sculptorul a pus în practică sublima sa concepție reprezentând o Fecioară foarte tânără, după opinia unora „chiar prea tânără”, idee preluată și în întru-chiparea primului său Crist non eroic, căruia i-a creat un trup mai degrabă de copilăndru, în dorința de a-i reda o extremă castitate, o puritate și neprihănire absolute. Fluiditatea trupului său îți dă senzația că acesta se prelinge pe genunchii mamei sale. Prin întreaga

ei atitudine, Fecioara exprimă mai degrabă resemnare în fața hotărârii divine, decât compasiune pentru sacrificiul suprem al Fiului. În staticitatea mută a Mamei, până și respirația pare a i se fi oprit. Pietà este una din acele opere unice pe care de câte ori le vezi, îți crează iar și iar noi sentimente și noi trăiri.

Pe banderola de pe pieptul Fecioarei este scris cu caractere lapidare romane (chiar în anul 1499, data terminării operei): MICHAELAGELUS.BONAROTUS.FLORENT.FACIEBAT.

Capela Sixtină. Ocupă etajul superior al centrului fortificat al Palatelor Apostolice ale Vaticanului și a fost clădită între anii 1472-1483 din inițiativa Papei Sixtus IV. Capela dedicată Adormirii Maicii Domnului a fost construită – corespunzător tradiției biblice – pe dimensiunile Templului lui Solomon. A fost chiar de la început (1474) capelă pontificală și locul în care se țin conclavurile, vestită și fiindcă aici se întrunesc cardinalii pentru alegerea unui nou papă, dar și pentru sublimele fresce ale lui Michelangelo.

Scenele celor două cicluri ale Vechiului și Noului Testament menite

a decora pereții Capelei au fost realizate, la cererea lui Sixtus IV, în timpul restaurărilor dintre anii 1481 și 1483, de către Pinturicchio, Botticelli, Cosimo Rosselli și Ghirlandaio. Frescele reprezentându-l pe Moise și Nașterea Domnului, distruse mai târziu, se aflau pe perețele din spatele altarului, unde este acum Judecata de apoi a lui Michelangelo. După ce în 1574 apăruseră fisuri în zidurile Capelei, Papa Iuliu II i-a încredințat lui Michelangelo redecorarea plafonului Capelei, care inițial reprezenta o boltă înstelată pictată de Pier Matteo D'Amelia. Noua pictură a fost executată de Michelangelo între anii 1508 și 1512, o muncă istovitoare, pe care a împlinit-o aproape singur, stând ore în șir pe schele, întrucât i-a respins, pe rând, ca necorespunzători pentru o asemenea operă grandioasă, pe toți ucenicii trimiși de Florența. (va urma) ■

Gabriela Tarabega

Pietà

SIAMO DI NUOVO INSIEME
ROMA

Reuniunea Comisiei de Învățământ și Tineret

La sfârșitul lunii iunie a.c. s-a întrunit Comisia de învățământ și tineret a Consiliului Minorităților Naționale de pe lângă Guvernul României pentru a discuta probleme organizatorice legate de desfășurarea olimpiadelor de limbă maternă din anul în curs, noile programe propuse de Departamentul pentru Relațiile Interetnice (DRI) privitoare la olimpici și profesori, precum și alte inițiative ale consiliului. Reuniunea s-a desfășurat la Mamaia, la sugestia și invitația Uniunii Democratice a Turco-Tătarilor Musulmani din România, întrucât în perioada respectivă avea loc tot aici, întâlnirea cu o delegație a profesorilor din Turcia, în cadrul programului „Dialog interetnic și interreligios în Balcani și zona Mării Negre”. Scopul întâlnirii – continuarea schimbului de experiență pe teme de educație și relații interetnice inițiat în anul 2007 în Turcia, la care au participat reprezentanți ai mai multor organizații ale etniilor minoritare din țara noastră, un model de proiect finanțat de DRI și de partenerii turci. S-au schimbat idei, au fost proiectate noi colaborări, s-a organizat o seară interetnică dobrogeană, s-au vizitat monumente istorice și de cult din orașul Constanța (moschee, catedrala ortodoxă și cea catolică, edificiul cu mozaic etc.). Părțile și-au propus continuarea acestor colaborări, care a fost considerată un succes. Partea turcă a invitat un grup de elevi reprezentând toate minoritățile naționale din România să participe la Festivalul „Bairamul copiilor” (Turcia, 23 aprilie 2009). Comisia română a invitat, la rândul ei, un grup de 30-40 de copii din Turcia să facă, tot în anul 2009, o excursie-circuit cultural turistic în România, prilej cu care vor avea posibilitatea să cunoască la fața locului minoritățile din țara noastră și felul în care acestea sunt integrate în societatea românească.

Limba italiană ca limbă maternă la Craiova

La solicitarea etnicilor italieni și a reprezentanților lor din județul Dolj, Filiala Craiova a Asociației Italianilor din România – RO.AS.IT. – a hotărât să facă demersuri pentru înființarea unor clase cu predare în limba italiană ca limbă maternă. Întrucât filiala are și susținerea Inspectoratului școlar al județului Dolj pentru acest demers, se poate spera că în viitorul apropiat să se reia, după București, și la Craiova învățământul în limba italiană după aproape 60 de ani de întrerupere. Este un motiv de satisfacție pentru toată lumea, știindu-se că limba este prima marcă a identității individului.

Antonello da Messina la Muzeul Național de Artă

În luna iulie a.c. Muzeul Național de Artă al României a vernisat expoziția **Antonello da Messina. Ritratto d'uomo**. Pictorul sicilian renesanțist Antonello da Messina (1430-1479) este cunoscut ca fiind unul dintre primii artiști italieni care a folosit tehnica picturii în ulei. Opera sa a avut un impact semnificativ asupra școlii venetiene de pictură, în care este celebrat pentru simțul mistic al spațiului, folosirea senzuală a culorii și realismul provenit din lumini puternice și detalii. Maestru indiscutabil al portretisticii, Antonello impregnează pânzelor sale vitalitate și realism, pătrunzând cu finețe psihologia personajului pictat și transmitând observatorului temperamentul și personalitatea acestuia.

Cea de-a patra ediție a Dialogului intercultural și interetnic: Centenar Pavese 16 – 17 octombrie 2008

După cum vă este cunoscut, anul 2008 a fost declarat de Comisia Europeană ca **An Internațional al Dialogului Intercultural**. În acest context, Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT. – și Centrul pentru proiecte europene al Academiei Române, cu sprijinul Departamentului pentru Relații Interetnice al Guvernului României și în colaborare cu Fundația Pavese din Italia, Comisia Națională a României pentru UNESCO și Institutul Italian de Cultură „Vito Grasso” vă propun o întâlnire cu tema viața și opera marelui scriitor italian **CESARE PAVESE**, la centenarul nașterii sale. Tema, de un larg interes, ar putea genera, în opinia noastră, o amplă dezbatere, deschizând noi căi de dialog interculturalității. Prin urmare, în zilele de 16 și 17 octombrie a.c. se vor desfășura la București lucrările Celei de a patra ediții a Dialogului intercultural și interetnic cu participare internațională: **„100 de ani de la nașterea lui Cesare Pavese”**. Dedicată renumitului scriitor italian contemporan, romancier, poet, eseist, traducător, editor, a cărui operă a fost tradusă integral numai în România, această manifestare va încheia șirul de evenimente dedicate lui Pavese pe axa Santo Stefano Belbo (locul de naștere al scriitorului) – Torino – Roma – New York – Madrid – Paris. Toți cei interesați de Cesare Pavese și de dialogul intercultural sunt invitați să-și anunțe participarea și titlul comunicării (durată maximă 15') pe care doresc să o susțină. Tema abordată ar urma să se refere la spațiul pavesian sau la motive pavesiene care să interfezeze cu scriitorii semnificativi ai altor literaturi. Evenimentul se va desfășura în Amfiteatrul Bibliotecii Academiei Române și va fi însoțit de prezentarea de filme documentare și artistice, de expoziții de fotografie, pictură și grafică, dedicate lui Pavese, precum și de lansări de carte. **Înscrierile se fac până la data de 20 septembrie a.c. la sediul RO.AS.IT. din str. Lipsani nr. 19, etaj I, camera 101, tel. 021 313 30 64, e-mail: ufficio@roasit.ro**

Festival la Sighișoara

În perioada 21-24 august a.c. s-a desfășurat la Sighișoara **Festivalul ProEtnica**, festival multi-etnic, de tradiție, ajuns anul acesta la a VIII-a ediție. Pentru Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT. – de organizarea evenimentului s-au ocupat tinerii Eugen Butaru și Emanuele Leoni, membrii ai Asociației, care au coordonat participarea reprezentanților etniei noastre la această manifestare. Astfel, au fost prezente în Festival grupuri de dansatori și cântăreți de la Craiova, au fost făcute lansări de cărți editate cu sprijinul RO.AS.IT., au fost organizate expoziții de artă și artizanat cu participarea meșterilor populari, care au făcut demonstrația artei lor chiar pe străzile cetății Sighișoarei. Succesul a fost cel scontat. Trebuie să amintim, de asemenea, prezența notabilă a italienilor la Festivalul internațional de la Costinești dedicat tinerelor talente. Așadar, în perioada 11-17 august a.c. au performat, în stațiunea tineretului de la Marea Neagră, balerinii de la Iași pregătiți cu mână sigură de maestrul Petre Șuşu, solistul Alex Tomaselli din București și corul polifonic din Galați. Participarea RO.AS.IT. la acest festival internațional al tinerelor talente a fost posibilă grație disponibilității directorului general al manifestării – dl. Viorel Stoica – precum și profesionalismului și talentului membrilor săi.

STIRI / NOTIZIE

ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA **RO.AS.IT.** STR. LIPSCANI NR. 19, etaj 1, 030031 BUCUREȘTI

TEL./FAX: 021 313 3064

WWW.ROASIT.RO